

Raila Sundell

TILINPÄÄTÖSANALYYSI CASE OY E. BOSTRÖM AB

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Liiketalouden koulutusohjelma

Marraskuu 2009

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola	Aika Marraskuu 2009	Tekijä/tekijät Raila Sundell
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma		
Työn nimi Tilinpäätösanalyysi – Case Oy E. Boström Ab		
Työn ohjaaja Janne Lehtinen		Sivumäärä 49+11
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä tilinpäätösanalyysi leipomo Oy E. Boström Ab vuosien 2004 - 2008 tilinpäätöksistä ja tarkastella alkuvuoden 2009 toteutuneita lukuja sekä laatia ennuste vuodelle 2010. E. Boström on tehnyt viime vuosina mittavia investointeja koneisiin, laitteisiin ja rakennuksiin. Yrityksen 5 vuoden visiona on nousta johtavaksi kääretorttujen valmistajaksi Suomessa ja Pohjoismaissa. Yritys pyrkii 5–10 % kasvuun vuosittain. Analyysin tarkoitus oli selvittää, miten yritys on onnistunut ja mitkä ovat tulevaisuuden näkymät.</p> <p>Teoreettisessa viitekehyksessä selvitetään hyvän kirjapitotavan yleisiä periaatteita, tilinpäätöksen teon vaiheita ja tilinpäätösasiakirjojen tulkintaa sekä tilinpäätösanalyysin teon vaiheita ja tilinpäätösanalyysin tulkintaa. Tilinpäätösanalyysissä tutkittiin leipomo E. Boströmiin vuosien 2004 - 2008 tuloksia, selvitettiin kannattavuutta, rahoitusrakennetta ja taloudellisia toimintaedellytyksiä sekä tutkittiin, miten vuosi 2009 on lähtenyt käyntiin. Tilinpäätösennusteen laatimisen tarkoituksena vuodelle 2010, oli arvioida tulevia riskejä ja rahoitustarpeita. Ennusteet perustuvat toiminnan kehittymiseen ja yrityksen omiin kasvutavoitteisiin.</p>		

Asiasanat

Hyvä kirjanpito, tilinpäätös, tilinpäätösanalyysi, tunnuslukuanalyysi, ennuste

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date November 2009	Author Raila Sundell
Degree programme Business Administration		
Name of thesis Final statement analysis – Case Oy E. Boström Ab		
Instructor Janne Lehtinen		Pages 49+11
Supervisor		
<p>The aim of this thesis was to make a financial statement analysis of bakery E. Boström Co's operations during the years 2004 – 2008, to give an annual and initial review of actual figures of 2009 and to prepare a forecast for 2010. E. Boström Bakery has heavily invested in machinery, equipment and building in recent years. The company's 5-years vision is to become the leading Swiss roll manufacturer in Finland and the Nordic countries. The company aims to 5–10 % growth annually. The analysis explains how the company is successful and what the prospects are.</p> <p>The theoretical framework discusses the general principles of the accounting practice, the phases in making financial statements, interpreting financial documents, the phases in making financial statements analysis and interpreting the financial statement analysis. The analysis examined the financial statements of E. Boström bakery in 2004 - 2008, explaining the profitability, financial structure and financial viability and giving an analysis of how the year 2009 how is under way. The purpose of drawing up the balance sheet forecast for 2010 was to assess future risks and financial needs. Projections are based on the development of business and the company's own growth objectives.</p>		

Key words

Generally accepted accounting principles, accounting, financial analysis, statistical analysis, forecasting

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite sekä aiheen rajaus	3
1.2 Työn rakenne	3
2 KIRJANPIDON YLEISIÄ PERIAATTEITA JA TILINPÄÄTÖS	4
2.1 Hyvä kirjanpito	4
2.1.1 Hyvän kirjanpitoalan lähteet	4
2.1.2 Kirjanpidon yleiset periaatteet	4
2.2 Tilinpäätös	5
2.2.1 Tuloslaskelma	7
2.2.2 Tase	7
2.2.3 Toimintakertomus	8
2.2.4 Rahoituslaskelma	8
2.2.5 Taseen liitetiedot	8
2.2.6 Tilintarkastuskertomus	9
3 TILINPÄÄTÖSPAPEREIDEN TULKINTA	10
3.1 Tilinpäätöksen arviointi	10
3.1.1 Tuloslaskelman tulkinta	10
3.1.2 Taseen tulkinta	14
3.1.3 Toimintakertomuksen tulkinta	17
3.1.4 Rahoituslaskelman tulkinta	19
4 TILINPÄÄTÖSANALYYSI	20
4.1 Tilinpäätöksen pohjalta tehtävät analyysit	20
4.1.1 Tilinpäätösanalyysi	20
4.1.2 Tunnuslukuanalyysi	21
4.1.3 Yritystutkimus	21
4.2 Tilinpäätöksen vaiheet	22
4.2.1 Tietojen muokkaus	22
4.2.2 Tilinpäätösanalyysin menetelmät	23
4.2.3 Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut	24
4.3 Kannattavuuden tunnusluvut	24
4.3.1 Käyttökate	25
4.3.2 Liikevoittoprosentti	26
4.3.3 Sijoitetun pääoman tuottoprosentti	26
4.3.4 Oman pääoman tuottoprosentti	27
4.3.5 Nettotulosprosentti	27
4.4 Vakavaraisuuden tunnusluvut	28
4.4.1 Omavaraisuusaste	28
4.4.2 Suhteellinen velkaantuneisuus	29
4.4.3 Gearing-prosentti	29
4.4.4 Korkojen hoitokate	30

4.5	Maksuvalmiuden tunnusluvut	30
4.5.1	Current ratio	30
4.5.2	Quick ratio	31
4.5.3	Nettokäyttöpääomaprosentti	31
4.6.	Käyttöpääomien kiertoajat	32
4.6.1	Nettokäyttöpääoman kiertoaika	32
4.6.2	Myyntisaatavien kiertoaika ja kiertonopeus	33
4.6.3	Ostovelkojen kiertoaika ja kiertonopeus	33
4.6.4	Varastojen kiertoaika	34
4.7	Rahoituksen riittävyys	34
4.7.1	Lainojen hoitokate	34
5	OY E. BOSTRÖM AB TILINPÄÄTÖSANALYYSI	36
5.1	Toiminnan volyymi	36
5.2	Kannattavuus	37
5.3	Vakavaraisuus	38
5.4	Maksuvalmius	40
5.5	Rahoituksen riittävyys	41
5.6.	Toiminnan tehokkuus	42
6	TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT	43
6.1	Vuoden 2009 ennuste ja alkuvuoden toteutunut kasvu	45
6.2	Vuoden 2010 ennuste	45
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Yritysten taloudellista tilannetta seurataan laajasti ja tilinpäätös on keskeinen tiedonlähde monille yrityksen sidosryhmille. Osakemarkkinoiden kehittyminen on lisännyt tilinpäätöksistä kiinnostuneiden sijoittajien määrää. Oman pääoman ehtoiset sijoittajat haluavat selvittää yrityksen kyvyn maksaa tuottoa sijoitetulle pääomalle osinkoina, rahoittajat puolestaan haluavat tietää yrityksen kyvyn selviytyä pitkäaikaisista velkasitoumuksista. Tavarantoimittajat haluavat olla varmoja yrityksen maksuvalmiudesta, verottajaa taas kiinnostaa yrityksen vuositulos, josta yritys maksaa veronsa. Myös yritysjohton ja henkilöstön kiinnostus tilinpäätösinformaatiota kohtaan on lisääntynyt erilaisten bonus- ja tulospalkkiojärjestelmien myötä.

Tilinpäätös ja toimintakertomus ovat yrityksen tärkeimmät taloudestaan antamat viestit ulkomaailmaan. Nämä viestit vaikuttavat ulkopuolisten arvioon yrityksestä ja mahdollisiin tuleviin sijoituspäätöksiin. Usein tilinpäätösasiakirjojen tietoja epäillään, koska tilinpäätöksen laatijan arvellaan pyrkivän luomaan tiettyä yrityskuvaa. Tilinpäätösasiakirjojen sisältö on kuitenkin lainsäädännössä määritelty, niinpä tilinpäätäjän liikkumavara on kapea.

Tilinpäätösanalyysillä tarkoitetaan yrityksen taloudellisen menestymisen arviointia tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen avulla. Näiden avulla yrityksestä saadaan mahdollisimman realistinen kuva. Analysoijan pitää paneutua tilinpäätöksen sisältöön ja tilinpäätäjän ajattelutapoihin, sekä hänen mahdollisuuksiinsa vaikuttaa tilinpäätöksen sisältöön. Lisäksi pitää tarkastella tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisällytettyjen numeroiden ja lauseiden antamia signaaleja. Tunnuslukujen laskeminen, yrityksen taloudellisen tilanteen tiivistäminen avainluvuiksi, on tarpeellista erityisesti yritysten välisessä vertailussa sekä monissa erityissovelluksissa esim. yrityksen arvon määrittämisessä ja konkurssin ennustamisessa. Erityisen tärkeää tilinpäätöksen lukeminen on yrityksen johdolle, sillä yrityksen menestyksellinen hoito vaatii sen omistajia selvittämään yrityksen tuloksen aiheuttavat tekijät.

Uutta haastetta tilinpäätöksen lukemiselle ja tulkinnalle on tuonut kansainvälistyminen. Euroopan yhteisöjen tilinpäätösdirektiivit ja IFRS-tilinpäätös ovat tuoneet tilinpäätöksille

ja toimintakertomuksille aikaisempaa suuremman ja kansainvälisemmän lukijakunnan. Vertailutietoja ja vertailutilinpäätöksiä on saatavissa aikaisempaa laajemmin. Lisäksi tilinpäätöksen lukijoita; sijoitus- ja ostokohteen etsijöitä, luottokelpoisuuden arvioijia jne. on monissa maissa.

Tilinpäätösanalyysin tekemiseen tarvitaan aikaa ja ammattitaitoa, tämän takia kaikki sidosryhmät eivät kykene itse tekemään tarvitsemia analyysejä. Tilinpäätösanalyysin tekoa varten on perustettu erilaisia yritys- ja sijoitusanalytikkopalveluja, luottokelpoisuusluokitteluja ja tilinpäätösanalyysejä tuottavia yrityksiä. Analyttikot ovat tärkeitä tilinpäätös informaatiota tuottava lähde. He käyttävät analyysin teossa tilinpäätösinformaation ja oman arviointinsa lisäksi kansantalouden arvioitua kehitystä koskevaa tietoa. Yritykset myös tiedottavat analyytikoille tärkeistä tapahtumistaan. Tyypillisiä analyytikoiden tuottamaa informaatiota ovat ennusteet yrityksen tulevista tuloksista. Yrityksen velkojat käyttävät luottotietoja selvittäessään usein luottotietoja myyviä yrityksiä. Nämä analysoivat yrityksen taloudellista tilannetta ja asemaa. Vertailutietona näissä käytetään yleensä samalla toimialalla olevia yrityksiä.

Leipomoteollisuus on hyvin keskittynyttä, Fazer Leipomot Oy ja Vaasan & Vaasan hallitsevat yli 60 % markkinoista, alueelliset leipomot 20 – 30 % ja pienimmät vain muutaman prosentin markkinoista. Ruoka-Suomi tilastojen mukaan 630 pienistä leipomoista työllistää alle 4 henkilöä ja 34 leipomoa 34 henkilöä. Keskisuuria leipomoita on 145, nämä työllistävät keskimäärin 10 – 49 henkilöä. Kustannusten nousu, kaupan keskittyminen, tuonnin kasvu ja kilpailun kiristyminen ovat erityisesti pienten leipomojen ongelmana. Leipomoiden kokonaismäärä on Suomessa laskenut erityisesti pienten leipomoiden lopettaessa toimintaansa. Leipomoalan ylikapasiteetti ja muutokset kaupan rakenteessa on vaikeuttanut pienten leipomoiden neuvotteluasemaa ja mahdollisuutta tuoda omia tuotteitaan kauppojen valikoimaan. Pienet leipomot ovat keskittyneet myymään tuotteitaan omissa leipomomyymälöissään ja kahviloissaan sekä muutamissa paikallisissa myymälöissä. Pienillä leipomoilla on kuitenkin tulevaisuutta, mutta vaatimukset osaamistason suhteen kasvavat. Pieni leipomoalan yritys ei pärjää ilman erikoistumista, selkeää liikeideaa, koulutettua henkilöstä ja panostusta tuotekehitykseen, laatuun ja markkinoitiin. Erikoistuminen, yhteistyön lisääminen tai uusien markkinointikanavien ja jakelutapojen löytäminen ovat elinehtoja. Kustannuksia on pystyttävä karsimaan ja toimintaa tehostamaan jatkuvasti.

1.1 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite sekä aiheen rajaus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä ja analysoida pienen Keski-Pohjanmaalla, leipomoalalla toimivan perheyriksen tilinpäätöstä. Tehtävä rajataan käsittelemään kyseisen leipomon tilinpäätöksiä vuosilta 2004 – 2008 ja tilannetta syyskuun lopulla 2009, tilinpäätösten tuloksia ja laatimaan sen pohjalta ennuste vuodeksi 2010. Opinnäytetyön viitekehys muodostuu hyvän kirjapitotavan, tilinpäätöksen ja tilinpäätösanalyysin perusteista. Analyysissä kyseisen leipomon tulosta ja tunnuslukuja verrataan samalla alalla toimiviin yrityksiin.

1.2 Työn rakenne

Johdantokappaleessa esitellään aihealue, käydään läpi opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite sekä rajataan aihealue. Työn toisessa kappaleessa esitellään kirjanpidon yleiset periaatteet. Kappaleessa kolme selvitetään tilinpäätöspapereiden tulkintaa. Kappaleessa neljä esitetään tilinpäätös analyysi. Kappaleessa viisi keskitytään valitsemani leipomoalan yrityksen, vuosien 2004 – 2008 tilinpäätöksiin, vuoden 2008 tilinpäätöksen analyysiin, tilinpäätöksen vertailuun vertailuryhmässä ja ennusteen laatimiseen. Kappaleessa kuusi todetaan alkuvuoden 2009 toteuma sekä tehdään ennuste vuodelle 2010. Kappaleessa seitsemän on yhteenveto opinnäytetyön tuloksista.

2. KIRJANPIDON YLEISIÄ PERIAATTEITA JA TILINPÄÄTÖS

2.1 Hyvä kirjanpito

Kirjanpitolaki edellyttää, että jokainen liike- tai ammattitoimintaa harjoittava on tästä toiminnasta kirjanpitovelvollinen. Tämän lisäksi kirjanpitovelvollisen tulee noudattaa hyvää kirjanpitoa. Lain ensimmäisessä luvussa ovat säädökset, joissa on ohjeet hyvän kirjanpitoa noudattamisesta. Kirjanpitolain toinen luku taas antaa ohjeet liiketapahtumien kirjaamisesta ja kirjanpitoaineistosta. Kirjanpitolain kolmas luku oheistaa tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laadinnassa.

2.1.1 Hyvän kirjanpitoa lähteet

Hyvä kirjanpitoa edellyttää, että kirjanpidossa noudatetaan siihen liittyvää lainsäädäntöä. Kirjanpidon lainsäädännössä ovat keskeisimpänä kirjanpitolaki- ja asetus. Kirjanpitolaki on yleislaki, joka sisältää perussäännökset kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Eri yhteisölaite sisältävät säännöksiä eri yhtiömuotojen kirjanpitoon liittyvistä asioista. Elinkeinovelolaki puolestaan antaa ohjeet verotukseen liittyvissä jaksotussäännöksissä. Kirjanpidon hoitamisessa kirjanpitolainsäädäntö on aina ensisijainen verotusta koskevaan lainsäädäntöön verrattuna. Kirjanpitolautakunta (KILA) on työ- ja elinkeinoministeriössä (entinen kauppa- ja teollisuusministeriö) toimiva elin, joka on keskeisin hyvän kirjanpitoa tulkitseja. Hyvää kirjanpitoa kehittävät myös KHT-yhdistys ja muut laskentatoiminnan ammattihenkilöiden järjestöt.

2.1.2 Kirjanpidon yleiset periaatteet

Hyvän kirjanpitoa katsotaan vaativan kirjanpidon lainsäädännön lisäksi, kirjanpidossa noudatettavan kirjanpidon yleisiä periaatteita. Kirjanpidon yleiset periaatteet muodostavat ratkaisuperustan kysymyksissä, joissa ei ole olemassa lainsäädäntöä eikä kirjanpitolautakunnan ohjetta tai suositusta. Kansainvälisiä kirjanpidon ja tilinpäätöksen periaatteita ja käytäntöjä on toistakymmentä, tässä on niistä muutamia:

- jatkuvuuden periaate, jonka mukaan toiminnan oletetaan jatkuvan ajateltavissa olevan tulevaisuuden ajan (going concern)
- realisointiperiaatteen mukaan tulo toteutuu, kun vastaava suorite on luovutettu asiakkaalle
- meno tulon kohdalle – periaate tarkoittaa, että tulon aikaansaamiseksi uhratut menot on asetettu samaan tuloslaskelmaan vastaavien tulojen kanssa
- luotettavuus merkitsee, että tilinpäätösinformaatio ei sisällä virheitä tai puutteita
- täydellisyyden periaate edellyttää, että kirjanpito ja tilinpäätös sisältävät kaikki kirjanpitovelvolliselle kuuluvat liiketapahtumat sekä omaisuuden ja velat
- varovaisuus tarkoittaa varovaisuutta tuloksen laskemisessa; tilinpäätökseen sisältyviä tuottoja ja omaisuutta ei saa yliarvostaa eikä kuluja ja velkoja aliarvostaa.

Kirjanpito laki sisältää myös säännöksen, jonka mukaan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta laadittaessa ja tilinavausta tehdessä noudatetaan seuraavia periaatteita (KPL 3 luku 3 §):

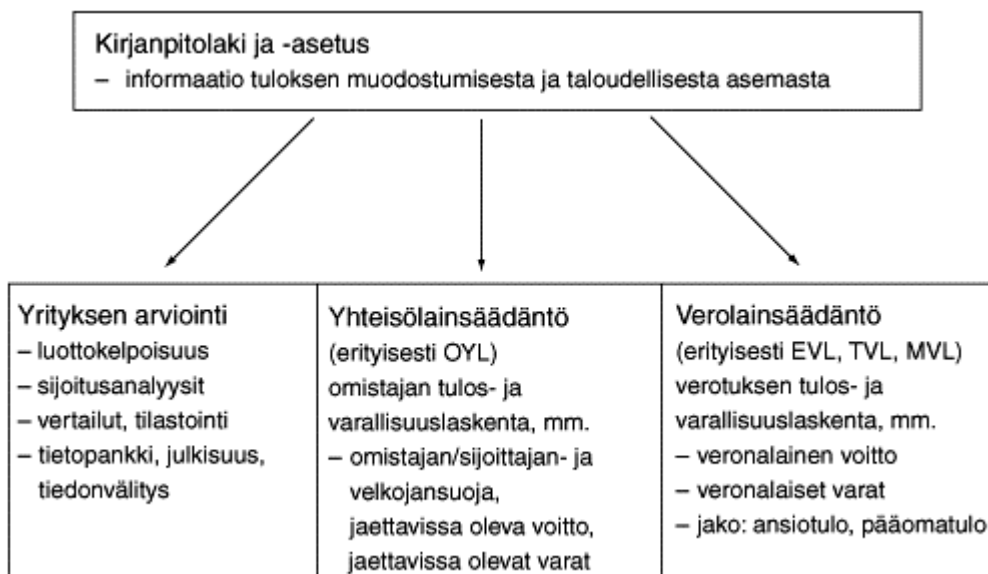
- oletus kirjanpitovelvollisen toiminnan jatkuvuudesta
- johdonmukaisuus laatimisperiaatteiden ja – menetelmien soveltamisessa
- huomion kiinnittäminen liiketapahtumien tosiasialliseen sisältöön
- tilikauden tuloksesta riippumaton varovaisuus
- tilinavauksen perustaminen edellisen tilikauden päättyneeseen taseeseen
- tilikaudelle kuuluvien tuottojen ja kulujen ottaminen huomioon oikea aikaisesti
- kunkin hyödykkeen ja muun kirjanpitolaissa tarkoitettun erän erillisarvostus.

2.2 Tilinpäätös

Kirjanpitolaki sisältää hyvän kirjanpitotavan vaatimusta täydentävän säännöksen, jonka mukaan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellista asemasta. Tätä varten tarpeelliset lisätiedot on ilmoitettava liitetiedoissa. Kultakin tilikaudelta on laadittava tilinpäätös, joka sisältää tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavan taseen, tuloksen muodostamista kuvaavan tuloslaskelman, toimintakertomuksen, rahoituslaskelman sekä taseen liitetiedot. Lisäksi kustakin taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman erästä on esitettävä vastaava tieto viimeistä edelliseltä tilikaudelta (vertailutieto). Tilinpäätöksen laatimisvelvollisia ovat

kaikki kirjanpitovelvolliset ja se on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päätymisestä. Oikeiden ja riittävien tietojen antamiseksi kirjanpitolain pakottavista säädöksistä ei saa poiketa, koska tilinpäätöksiin saattaisi käytännössä sisältyä liiaksi subjektiivista harkintaa. Tämän vuoksi kirjanpitovelvollisen on ilmoitettava oikeiden ja riittävien tietojen saamiseksi tarpeelliset tiedot tuloslaskelman ja taseen liitteenä.

Yrityksen tilinpäätöksen tärkeimmät osat ovat tuloslaskelma ja tase. Näiden lisäksi tilinpäätökseen kuuluu kiinteästi tuloslaskelmaa ja tasetta tarkentavia liitteitä. Suuret yritykset ovat näitten lisäksi velvollisia laatimaan toimintakertomuksen ja rahoituslaskelman. Tilinpäätös ja toimintakertomus sekä luettelo kirjanpitokirjoista ja tositteiden lajeista samoin kuin tieto niiden säilytystavoista on kirjoitettava sidottuun tai välittömästi tilinpäätöksen valmistumisen jälkeen sidottavaan tasekirjaan, jonka sivut tai aukeamat on numeroitava (KPL 3 luku 8 §). Laissa mainitaan myös ne kirjanpitovelvolliset, joiden on jätettävä jäljennös tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta ja ilmoitettava se rekisteröitäväksi patentti- ja rekisterihallitukselle.

KUVIO. Tilinpäätöksen sisältö ja sen hyväksikäyttömahdollisuuksien havainnointi

2.2.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma kertoo yrityksen toiminnan tuloksen. Tuloslaskelman keskeisimpänä tarkoituksena on selvittää tilikauden jakokelpoinen voitto. Lisäksi se antaa sidosryhmille informaatiota yrityksen taloudellisesta suorituskyvystä tilikauden aikana. Tuloslaskelmassa liikevaihtoon kirjataan kirjanpitovelvollisen varsinaisen toiminnan myyntituotot, josta on vähennetty myönnettyt alennukset, arvonlisävero sekä välittömästi myynnin määrään perustavat verot. Liikevaihdosta vähennetään kaikki sen aikaansaamiseksi käytetyt kulut. Tuloslaskelman viimeiseltä riviltä ilmenee tilikauden voitto, joka voidaan jakaa osinkoina omistajille tai investoida edelleen yrityksen liiketoimintaa.

2.2.2 Tase

Tase kertoo tilinpäätöstilanteessa yrityksen varat ja velat. Vastaava-puoli kertoo yritykseen sitoutuneet varat eri omaisuusryhmiin luokiteltuina. Se koostuu pysyvistä ja vaihtuvista vastaavista. Pysyvät vastaavat ovat sellaista omaisuutta, jota yritys käyttää liiketoiminnassaan tulojen kerryttämiseen pitkällä aikavälillä. Vaihtuvat vastaavat ovat taas sellaista omaisuutta, joka kerryttää tuloja alle vuoden pituisella aikavälillä. Vastattava-puolelle ryhmitellään se tase, joista yrityksen on vastattava eli miten yritys on rahoitettu. Oman pääoman ehtoinen rahoitus on omistajien yritykseen sijoittamaa tai muuta omistajien osuudeksi laskettavaa rahoitusta. Vieras pääoma on puolestaan velkarahoitusta.

Vaikka tuloslaskelma ja tase muodostavat näennäisesti kaksi erillistä laskelmaa on niiden välillä kiinteä yhteys. Tuloslaskelma voidaankin taseen näkökulmasta nähdä eräänlaisena apulaskelma, jonka tehtävänä on selvittää, kuinka paljon omaan pääomaan kuuluva tilikauden voitto kasvoi tai pieneni tilikauden aikaisen liiketoiminnan seurauksena (Niskanen & Niskanen 2003, 18.).

Tuloslaskelman tulos kiinnostaa eniten omistajia ja verottajaa. Koska kulukirjaukset ja tulojen jaksottaminen hyväksytään verotuksessa vain, jos vastaavat kirjaukset on tehty kirjanpidossa, ovat kirjanpidon tulos ja verottajan tulos kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Myös rahoittajat ovat kiinnostuneita tuloslaskelmasta ja taseesta, sillä heitä kiinnostaa yrityksen kyky maksaa lainoihin liittyvät velvoitteensa sopimusehtojen mukaisesti.

2.2.3 Toimintakertomus

Kirjanpitolain kolmas luku antaa ohjeet toimintakertomuksen laatimiseen ja sen sisältöön. Vaikka toimintakertomus ei olekaan osa tilinpäätöstä, niin julkistettavaan tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus, jos yritys on laskenut liikkeelle julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita ja jos yhtiötä ei kirjanpitolain mukaan pidetä pienenä yhtiönä. Toimintakertomuksessa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. Siinä tulee arvioida yrityksen menestymistä, taloudellista asemaa sekä menestymiseen ja taloudelliseen asemaan vaikuttavia tekijöitä. Arvion tulee sisältää keskeisimmät tunnusluvut kirjanpitovelvollisen liiketoiminnan sekä taloudellisen tuloksen ymmärtämiseksi.

2.2.4 Rahoituslaskelma

Rahoituslaskelmaa ei vaadita pieneltä kirjanpitovelvolliselta, ellei tämä ole pörssiyhtiö. Rahoituslaskelmassa annetaan selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Rahoituslaskelmalle ei ole kirjanpitoasetuksessa säädetty kaavaa, mutta siinä määrätään rahoituslaskelman keskeisestä sisällöstä. Laskelmalla on käytävä ilmi liiketoiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen rahoituslaskelman laadinnasta.

2.2.5 Taseen liitetiedot

Liitetiedot erittelevät ja täydentävät taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman tietoja. Liitetiedoissa esitetään erittelyjä ja selostuksia taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman tietojen ymmärtämiseksi ja syventämiseksi. Nämä auttavat tilinpäätöksen lukijaa standardisoimaan tasetta, tuloslaskelmaa ja rahoituslaskelmaa, ennen kuin niistä lasketaan tunnuslukuja ja tehdään johtopäätöksiä.

2.2.6 Tilintarkastuskertomus

Silloin kun kirjanpitovelvollisessa on suoritettava tilintarkastus ja kun tilinpäätös ja toimintakertomus tulee julkistaa, on tilintarkastuskertomus liitettävä tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Vakiomuotoinen tilintarkastuskertomus on todistus siitä, että tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sisältämät tiedot ovat olennaisilta osiltaan oikeita ja lainmukaisia. Tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajat vakuuttavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen antavan riittävän ja oikean kuvan. Mikäli näin ei ole, on myös siitä ilmoitettava. Myös kielteiset lausunnot, muistutukset ja lisätiedot on aina julkistettava, silloinkin kun julkistaminen on vapaaehtoista ja vapaamuotoista. Vakiomuotoinen tilintarkastuskertomus on vallitseva käytäntö, tästä poikkeaminen viestii tilinpäätöksessä olevista merkittävistä puutteista.

3. TILINPÄÄTÖSASIAKIRJOJEN TULKINTA

3.1 Tilinpäätöksen arviointi

Tilinpäätöksen analysointi alkaa perehtymällä tilinpäätökseen, lukemalla tilinpäätösasiakirjoja ja tekemällä johtopäätöksiä luetun perusteella. Analysoinnin tarkoituksena on arvioida yritystä kokonaisuutena ja tehdä johtopäätöksiä toiminnan kannattavuudesta, laajuudesta ja rahoituksesta sekä yrityksen kilpailu- ja velanottokyvystä. Tehdyt havainnot pitää sopeuttaa yhteiskunnan taloudelliseen yleistilanteeseen, muihin yrityksiin sekä toimialan- ja markkina-alueen kilpailuolosuhteisiin.

Yksi tärkeä näkökulma tilinpäätöstä luettaessa on arvioida, onko tilinpäätöksen tekijä pyrkinyt laskennan keinoin parantamaan tai huonontamaan yrityskuvaa vai onko hänen asenteensa ollut neutraali sen suhteen miltä tilinpäätös näyttää. Tilinpäätöksen ja toimintakeromuksen tutkimisen jälkeen voidaan tehdä päätökset mitä tunnuslukuja lasketaan.

3.1.1 Tuloslaskelman tulkinta

Tuloslaskelma esittää luonteeltaan historiallista tietoa siitä, mitä on tapahtunut, eikä niinkään sitä mitä tulee tapahtumaan. Tästä huolimatta yrityksen tulevasta suorituskyvystä voidaan tehdä johtopäätöksiä tähänastisen menestyksen perusteella. (Ilari Salmi 2006, 30)

Tuloslaskelma kertoo miten yrityksen tulos on syntynyt tilikauden aikana. Tuloslaskelman tulot ovat tilikaudelle kuuluvaa tuloa, ne ovat korvausta yrityksen myymästä tavarasta tai palvelusta. Menot puolestaan ovat ko. tulonhankintaan uhrattuja kuluja. Tuloslaskelman kaava on säädetty kirjanpitoasetuksen ensimmäisessä luvussa. Liiketoimintaa harjoittavan yrittäjän on esitettävä tuloslaskelma joko kululaji- tai toimintokohtaisena.

Tuloslaskelman ensimmäinen tunnusluku on liikevaihto, joka kertoo toiminnan laajuuden. Kirjanpitolain mukaan liikevaihto koostuu yrityksen varsinaiseen toimintaa kuuluvien tuotteiden tai palveluiden myyntituotoista, joista on vähennetty arvonnlisävero ja annetut alennukset sekä muut välittömästi myynnin määrään perustuvat verot. Mikäli yritys käyttää

osatuloutusta (KILA 4.9.2000), sisältyy osatuloutettu määrä liikevaihtoon. Samalla kirjaan tuloutusta vastaavat menot kuluiksi. (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2005, 14.)

Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varaston muutos liittyy valmistustoimintaa harjoittaviin yrityksiin. Varaston muutos kertoo toiminnan volyymin. Varaston lisäys kirjaus pienentää tuloslaskelman kuluja ja varaston vähennys kirjaus puolestaan lisää kuluja.

Valmistus omaan käyttöön kuvaa yrityksen toiminnan laajuutta. Kaikkia ostotoiminnalla hankittuja kuluja ei ole tarkoitettu tuotteiden valmistukseen, vaan osa on hankittu yrityksen oman, pitkäkestoisen omaisuuden aikaansaamiseksi.

Liiketoiminnan muihin tuottoihin sisällytetään yrityksen varsinaista toimintaa lähellä olevat, mutta siihen kuitenkin kuulumattomat erät esim. vuokratuotot ja saadut avustukset. Liiketoiminnan muista tuotoista pitää laatia erittely; se on välttämätön arvioitaessa liiketoimintaan nähden merkittäviä tuottoja analyysiä tehtäessä.

Materiaalit ja palvelut on tuloslaskelman ensimmäinen kulurivi. Ryhmässä ilmoitetaan ne ostot, jotka liittyvät yrityksen myyntiin tai vielä myymättä oleviin, mutta myytäväksi tarkoitettuihin tuotteiden tai palveluiden hankintoihin. Varastojen muutos (+/-) kertoo ovatko tilikauden vaihto-omaisuusostot olleet yli- tai alisuhteisia myytyyn määrään nähden. Varaston muutos kirjauksella ostomenot muutetaan tilikauden myyntiä vastaaviksi kuluiksi. Ostoilla ja varaston muutoksella on oleellista vaikutusta yrityksen tulokseen, tämän takia varaston muutoksista on hyvä hankkia tarkka selvitys liitetietojen ja toimintakertomuksen avulla.

Ulkopuoliset palvelut ovat työsuorituksesta maksettuja palveluita, jotka liittyvät suoraan yrityksen myymiin tuotteisiin tai palveluihin ja jotka eivät ole yrityksen omia kuluja. Tällaista ovat mm. siivouspalvelu ja vartiointipalvelu. Jos nämä kulut eivät liity yrityksen varsinaiseen liiketoimintaan, ovat ne liiketoiminnan muita kuluja.

Kululajikohtaisessa tuloslaskelmassa ryhmässä henkilöstökulut, ovat alaryhmänä palkat ja palkkiot sekä henkilösivukulut. Näihin eriin sisällytetään kaikki yrityksen omalle henkilökunnalle (luonnollisille) henkilöille, suoritettut vastikkeet työsuorituksista. Palkat ovat ennakonpidätyksen alaisia palkkoja. Henkilösivukulut on jaettu eläkekuluihin ja muihin hen-

kilösivukuluihin. Eläkekulut ryhmä sisältää yrityksen maksamat lakisääteiset eläkemaksut ja muut henkilösivukulut ovat muita palkkojen perusteella maksettavia lakisääteisiä maksuja. Vapaaehtoiset henkilöstökulut eivät kuulu tähän ryhmään vaan ovat liiketoiminnan muita kuluja. Pienissä yrityksissä omistajan talouden rahoittaminen palkkaa tai osinkoa käyttämällä on verosuunnittelukysymys. Jos yrittäjä toimii yrityksessä palkatta tai vajaalla palkalla, tulee laskennallinen alipalkka vähentää yrityksen tuloksesta yrityksen kustannusrakennetta analysoitaessa.

Poistot ja arvonalentumiset ryhmässä pitkävaikutteisten tuotannontekijöiden hankintamenot vähennetään vaikutusaikanaan. Poistot ovat joko suunnitelman mukaisia tasapoistoja tai elinkeinoverotuksen sallimia enimmäispoistoja. Poistosuunnitelmassa arvioidaan etukäteen, miten pitkävaikutteinen tuotannontekijä vaikuttaa eri tilikausien tulonmuodostukseen, ts. arvioidaan mihin pysyviin vastaaviin hyödykkeet kuuluvat. Suunnitelmien mukaiset poistot perustuvat pysyvien vastaavien hankintamenon ja näiden taloudelliseen käyttöikään. Saadut investointiavustukset pienentävät poiston kohteena olevan omaisuuden hankintamenoa (Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi 2005, 18.). Tilinpäätöksen analysoijan on hyvä standardoida poistot elinkeinoverolain enimmäispoistojen määräisiksi eri yrityksiä vertailtasessaan, koska yrityksillä on suuri liikkumavara suunnitelman mukaisten poistojen mitoittamisessa.

Ryhmä liiketoiminnan muut kulut sisältää ne kulut, joille tuloslaskelmassa ei ole omaa erilliserää tai – ryhmää. Muita liiketoiminnan kuluja ovat esim. vuokrat, leasingmaksut, tietoliikenne- ja pankkipalvelumaksut. Myös omaisuuden myyntitappiot kirjataan tähän ryhmään. Liitetiedoissa annettuihin erittelyihin ja kommentteihin on hyvä paneutua huolellisesti, sillä niistä voidaan saada selville yritystä kohdanneita poikkeuksellisia tilanteita ja erityisiä riskejä.

Liikevoitto/-tappio on tulosrivi, joka kertoo tuottojen rahamäärän, kun liiketoiminnasta on vähennetty liiketoiminnasta aiheutuneet kulut. Liikevoitto on kannattavuuden analyysissä tärkeä rivi, sillä se kertoo yrityksen toiminnan kannattavuuden tason ja siitä voidaan päätellä tulevaisuuden kehityssuunta.

Rahoitustuottojen ja – kulujen erät tulee eritellä yksityiskohtaisesti. Tiedon perusteella voidaan selvittää rahoituksen hankinnan ja sijoitustoiminnan tulos sekä arvioida kuinka joustavia tai sitovia rahoituskulut ovat.

Voitto ennen satunnaisia eriä ottaa huomioon liiketoiminnan kulujen lisäksi rahoituserät. Tämän jälkeen kirjatut erät ovat tuottoja ja kuluja, jotka eivät liity säännölliseen ja jatkuvaan liiketoimintaan.

Satunnaiset erät ovat kirjanpitovelvollisen tavanomaisesta toiminnasta poikkeavia, kertaluonteisia ja olennaisia tapahtumia. Näillä erillä ei ole suoranaista yhteyttä säännölliseen liiketoimintaan. Satunnaisia eriä voidaan tulkita suppeasti, sillä useimmat tulo- ja menoerät esitetään tuloslaskelman liiketoiminnan tuottoina tai kuluina.

Voitto (tappio) ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja kertoo säännöllisen liiketoiminnan ja satunnaisten tapahtumien tuloksen, ennen vero- tai voitonjaon suunnittelua.

Tilinpäätössiirtoihin kirjataan vapaaehtoiset varaukset ja poistoerot, joiden perustana ei ole liiketapahtuma vaan verotuksen tuloksen järjestely. Vapaaehtoiset varaukset ovat verotuksessa vähennyskelpoisiksi säädettyjä tulonjärjestelyeriä, poistoerot puolestaan ovat verotuksessa hyväksytyin poiston ja suunnitelman mukaisen poiston välisiä eroja. Tilinpäätöstä analysoitaessa tilinpäätössiirrot tulee jakaa laskennalliseen verovelkaan (vierasta pääomaa) ja omaan pääomaan.

Ryhmässä verot ovat ensimmäisenä tuloverot, jotka ovat tilikauden tulon perusteella määräytyviä suoriteperusteisia tuloveroja. Laskennalliset verovelat ja – saamiset tulee esittää omana eräänään, mutta tästä säännöstä poiketaan usein, joten ne on syytä tarkistaa liitetiedoista. Toisena eränä ovat muut välittömät verot ja tämän kirjataan yhteisölle määrätty varallisuusvero.

Tilikauden voitto (tappio) kertoo virallisen tuloksen, kun kaikki kauden tuotot ja kulut on otettu huomioon. Voitto ja tappio kertovat millä tavalla nettovarallisuus muuttuu. Tilikauden voitto kertoo mitä omistajille jäi tilikauden toiminnasta; tämän perusteella tehdään päätökset osingonjaosta. (Leppiniemi & Leppiniemi, 2006.)

3.1.2 Taseen tulkinta

Myös tase kaava säädetään kirjanpitoasetuksessa ja kaava on kaikille kirjanpitovelvollisille sama. Pienet kirjanpitovelvolliset voivat esittää taseensa lyhennettynä. Tase on varantolaskelma, jonka tehtävänä on antaa kuva yrityksen taloudellisesta asemasta ja varallisuudesta tietyllä hetkellä. Taseen omaisuuspuoli on siinä järjestyksessä, kuinka kauan niiden on tarkoitus tuottaa tuloja; mitä ylempänä erä on, sitä hitaampaa ja kalliimpaa erän muuttaminen on rahaksi. Vastaava puoli on jaettu kahteen pääryhmään omaisuuden käyttötarkoituksen perusteella. Taseen vastaava puolella ensimmäisenä eränä ovat pysyvät vastaavat, yrityksen pysyväluonteiset erät esim. tuotantokoneet, laitteet ja rakennukset. Toisena eränä ovat vaihtuvat vastaavat esim. vaihto-omaisuus, saamiset ja rahat. Taseen vastattavaa puolella ovat ne erät joista yrityksen on vastattava; ensin on oma pääoma ja sitten vieraspääoma, joka on jaettu pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan.

Vastaava puoli

Taseen vastaavan puolen pysyvät vastaavat sisältää ne erät, jotka ovat tarkoitettu tuottamaan tuloa useampana kuin yhtenä tilikautena. Aineettomat hyödykkeet ovat immateriaalista varallisuutta, jota on vaikeaa irrottaa myytäväksi. Aineettomiin hyödykkeisiin aktivoidaan menoja, joista kertyy tulevana vuosina niitä vastaava tulo. Niitä ovat kehittämismenot, liikearvo sekä muut aineettomat hyödykkeet. Aineelliset hyödykkeet ovat konkreettista omaisuutta, johon liittyy tulevaisuuden tulonodotuksia. Aineellisista hyödykkeistä maa- ja vesialueista ei tehdä poistoja. Rakennukset ja rakennelmat, koneet ja kalusto sekä muut aineelliset hyödykkeet ovat hyödykkeitä, joista tehdään poistoja. Ne merkitään kirjanpitoon hankintamenon tai poistoilla tai arvonalennuksilla vähennetyn hankintamenon määräisinä.

Sijoitukset ovat sellaisia finanssisijoituksia, joiden odotetaan tuottavan tuloa useana tilikautena. Sijoituksia ovat esim. pörssiosakkeet, joukkolaina- tai pääomalainasijoitukset. Vaihtuvan vastaavan erien odotetaan tuottamaan tuloa vain yhtenä tilikautena. Ne esitetään hankintamenon määräisinä tai tätä alempana käypänä arvona. Vaihtuvat vastaavat jaotellaan vaihto-omaisuuteen ja saamisiin. Vaihto-omaisuutta ovat kaikki sellaisinaan tai jalostettuina luovutetut hyödykkeet, näitä ovat yrityksen raaka-aineet, puolivalmisteet sekä

myytäväksi tarkoitetut varastot. Varastojen arvostamisesta on säädetty kirjanpitolaissa, varastoja ei saa yliarvostaa. Varaston arvostuksella saattaa olla merkittävä vaikutus tilikauden voittoon ja sitä kautta voitonjakopäätöksiin.

Vaihtuvien vastaavien saamiset voidaan jakaa lyhytaikaisiin ja pitkäaikaisiin saamisiin. Yhtä vuotta pitemmän ajan kuluessa erääntyvä saaminen on pitkäaikaista saamista ja yhtä vuotta lyhyemmän ajan kuluessa erääntyvä saaminen on lyhytaikaista saamista. Saamiset jaetaan aiheuttamisperusteen mukaisesti erilaisiin ryhmiin. Myyntisaamiset syntyvät, kun yritys antaa maksuaikaa asiakkailleen ja lainasaamiset puolestaan ovat muita yrityksen lyhytaikaisia saamisia. Siirtosaamiset ovat joko kuluvalle tai aikaisemmalla tilikaudella suoritettuja maksuja tulevien tilikausien menoista. Lyhytaikaisten saamisten määrä vaikuttaa yrityksen maksuvalmiudesta saatavaan kuvaan, siksi saamisten määrän kasvamisesta on syytä tutkia liitetiedoista ja toimintakertomuksesta.

Vaihtuvien vastaavien vaihto-omaisuuden ja saamisten kiertonopeus on yritykselle tärkeää. Niihin ei saisi sitoutua enempää yrityksen aikaa ja varoja kuin liiketoiminnan kannalta on välttämätöntä.

Taseen vastaavan viimeinen ryhmä, rahat ja pankkisaamiset sisältää käteisen rahan ja pankkitileillä olevat varat sekä rahoitusarvopaperit. Rahoitusarvopaperit ovat sellaisia arvopapereita, joihin yritys on sijoittanut kassavarojaan tilapäisesti. Niille on ominaista se, että ne voidaan muuttaa helposti rahaksi.

Vastattavaa puoli

Vastattavaa puolelta käy ilmi miten yrityksen liiketoiminta on rahoitettu ja missä määrin omaisuus on rahoitettu omalla ja vieraalla pääomalla. Omaa pääomaa ovat omistajien sijoittama osakepääoma, sekä edellisten tilikausien voittojen vapaasti käytettävissä oleva rahasto ja tilikauden voitto. Oma pääoma on omistajien rahaa, omistaja antaa yrityksen käyttöön pääomia joko sijoittamalla yritykseen tai jättämällä omistajalle kuuluvan osan tuloksesta nostamatta. Tilikauden voiton käytöstä päätetään vasta seuraavan tilikauden puolella tilinpäätöksen valmistettua.

Ylikurssirahastoon merkitään osakeannissa osakkeiden nimellisarvon ylittävä pääoma sekä sijoitusluontoiset erät. Oma pääoma on yrityksen vakavaraisuuden perusta. Suuri oman pääoman määrä pienentää rahoitusriskiä.

Tilinpäätöskertymiä ovat poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Ne ovat kirjanpitolaissa sallittuja, verotukseen liittyvää tuloksen järjestelemistä ja ne ovat vähennettävissä ainoastaan, jos yhtä suuri vähennys on tehty kirjanpidossa (EVL 54 §). Vapaaehtoiset varaukset voidaan purkaa myöhemmissä tilinpäätöksissä tuloksen järjestelemiseksi. Poistoeroja saa purkaa enintään sen verran kuin ao. tilikauden aikana vähennetään suunnitelman mukaisina poistoina. Pakolliset varaukset ovat yrityksen tiedossa olevia vastaisia menoja ja menetyksiä, joista ei odoteta saatavan vastaavaa tuloa. Tällainen voi olla esim. vahingonkorvausvaatimus, joka ilmeisesti tulee johtamaan vahingonkorvauksen suorittamiseen.

Vastattavaa puolen vieras pääoman on yrityksen lyhytaikaista tai pitkäaikaista velkaa. Vieras pääoma tarkoittaa yritykselle annettuja lainoja, sitoumuksia ja maksuaikoja. Ne eroavat omasta pääomasta vieraaseen pääomaan liittyvän takaisinmaksu pakon ja joustamattomuuden perusteella. Vieras pääoma jaetaan kuten saamiset; yhtä vuotta pitemmän ajan kuluessa erääntyvä velka on pitkäaikaista velkaa ja yhtä vuotta lyhyemmän ajan kuluessa erääntyvä velka on lyhytaikaista velkaa. Jako pitkäaikaiseen ja lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan vaikuttaa yrityksen maksuvalmiuden arviointiin.

Yrityksellä voi olla pitkäaikaisina velkoina eläkelainoja, lainoja rahoituslaitoksilta, joukkovelkakirjalainoja, vaihtovelkakirjalainoja ja muita pitkäaikaisia velkoja. Lyhytaikaisia velkoja ovat pitkäaikaisten velkojen seuraavan vuoden maksettavat erät. Ostovelat ovat tavarantoimittajilta saatua maksuaikaa ja saadut ennakot ovat maksuja, jotka on saatu asiakkailta ennen tuotteen toimittamista. Siirtovelkoja puolestaan ovat kuluvalle tai edelliseltä tilikaudelta saadut maksut tulevien tilikausien toteuttavista tuloista ja kuluvalle tai edelliseltä tilikaudelta saadut suoriteperusteiset maksut, joita ei kirjata ostovelkoihin sekä vastaiset menot tai menetykset joita ei kirjata pakollisiin varauksiin. (Leppiniemi & Leppiniemi, 2006.)

3.1.3 Toimintakertomuksen tulkinta

Kirjanpitolain mukaan tilikaudelta on laadittava toimintakertomus. Toimintakertomus on tilinpäätöstä täydentävä ja selventävä asiakirja. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen tulee muodostaa yhtenäinen ja selkeä kokonaisuus. Selventäminen ja täydentäminen tarkoittavat oikean ja riittävän kuvan varmistamista tilinpäätöksen hyväksikäyttäjälle. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen muodostaman kokonaisuuden kannalta esitysteknisesti tulee noudattaa mm. seuraavia periaatteita:

- toimintakertomuksessa tulee käyttää samoja kirjanpidollisia käsitteitä kuin tilinpäätöksessäkin
- toimintakertomuksen tunnuslukujen ja muiden lukujen on oltava yhdenmukaisia tilinpäätöksessä esitettävien kanssa. Tunnusluvut tulee laskea samoja laskentakaavoja käyttäen kuin tilinpäätöksessä ilmoitetut tunnusluvut
- toimintakertomuksessa ja tilinpäätöksessä olevat toimialakohtaiset tiedot tulee esittää käyttäen samaa jaottelua.

Yritysjohdon on toimintakertomuksessa analysoitava kattavasti ja tasapuolisesti yrityksen riskejä, tulosta ja taloudellista asemaa sekä liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttaneita seikkoja. Toimintakertomuksessa pitää esittää tiedot olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen. Olennaisilla tapahtumilla tarkoitetaan yrityksen toimintaan, talouteen ja tulokseen vaikuttavia tapahtumia kuten investointeja, toiminnan aloittamista uudella toimialalla tai toiminnan lopettaminen aikaisemmalla toimialalla. Olennaisiin tapahtumiin perehtyminen on tärkeää ennakoitaessa tulevaa toimintaa, tapahtuuko myönteistä vai kielteistä kehitystä ja niistä johtopäätöksiä tehtäessä. Yritykset arvioivat yleensä suppeasti tulevaa kehitystä, yleensä ilmoitetaan vain tilauskanta. Tämä on kuitenkin hyödyllinen tieto arvioitaessa toiminnan volyymin kehitystä.

Tutkimis- ja kehitystoiminta on ”investointia tulevaisuuteen” ja tällä on yleensä vaikutuksensa yrityksen rahavirtaan. Tutkimustoimintaa on esim. vaihtoehtoisten raaka-aineiden, tuotteiden ja prosessien etsiminen ja kehitystoimintaa puolestaan on esim. uuteen teknologiaan perustuvien työkalujen, mallien ja muottien suunnittelu, testaus ja valmistus. Tutkimis- ja kehitystoimintojen laajuudesta on annettava tiedot kuluneelta ja kahdelta edelliseltä tilikaudelta.

Yrityksen toimintaan vaikuttavat yleensä strategiset, operatiiviset, rahoitus- ja vahinkoris-
tit. Näitten riskien ja epävarmuustekijöiden arviointi on myös käytävä ilmi toimintakerto-
muksessa; selostukset näistä ovat yrityksen johdon kannalta erityisen vastuullisia jos yritys
ajautuu taloudellisiin ongelmiin. Strategisia riskejä ovat mm. markkinoilla vallitseva
markkinatilanne ja yrityksen maantieteellinen sijainti. Operatiiviset riskit koskevat mm.
työntekijöiden osaamista ja kysynnän suhdannevaihteluita. Rahoitusriskejä ovat yleensä
likviditeetti ja luottoriskit. Vahinkoriskit liittyvät yleensä vahinkojen vastuunjakoon.

Toimintakertomuksessa on arvioitava yrityksen taloudellinen asema toiminnan laajuuteen
ja rakenteeseen nähden. Yrityksen taloudellinen tilanne, oman ja vieraan pääoman suhde,
vaikuttaa rahoitusriskien suuruuteen. Mitä velkaisempi yritys on, sitä suurempi on rahoi-
tusriski mutta toisaalta mitä kannattavampi yrityksen toiminta on, sitä suuremman velka-
määrän se kestää. Erilaisten rahoitukseen liittyvien mittareiden avulla voidaan selvittää
yrityksen taloudellinen tilanne. Rahoitusriskejä pitää kuitenkin tarkastella kokonaisuutena
arvioiden, aiheuttaako velkaantuneisuus merkittäviä toiminnan rajoitteita tai jatkuvuutta.

Toimintakertomuksessa on arvioitava tulosta kirjanpitovelvollisen toiminnan laajuuteen ja
rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti (KPL 3:1:5). Näillä tiedoilla selvitetään
yrityksen kannattavuutta. Analysoijan on kiinnitettävä huomiota siihen, poikkeako tili-
kauden tulos odotettavissa olevasta tuloksesta ja jos poikkeaa, niin selvitettävä ne olosuh-
teet ja seikat jotka vaikuttivat tuloksen syntymiseen.

Henkilöstön määrä on yleensä ilmoitettuna lukumääränä toimialoittain, työntekijöittäin ja
toimihenkilöittäin. Näitten tietojen avulla voidaan arvioida yrityksen tuloksentekeykyä ja
resursseja ja toiminnan uudelleen suuntautumista. Ympäristötekijöitä koskevat tunnusluvut
kertovat esim. energiankulutuksesta ja päästöjen määrästä. Näillä tekijöillä voi olla merki-
tystä mahdollisissa tulossa olevista, yhteiskunnan rakenteiden muutoksissa.

Toimintakertomuksessa on tarvittaessa selvitettävä tilinpäätöstä ja annettava lisätietoja
tilinpäätöseristä. Tällaista lisätietoa on esim. viranomais- ja vahingonkorvausvaatimukset.
Nämä auttavat ulkopuolista lukijaa ymmärtämään yrityksen toimintaa ja kehitystä analyys-
siä tehdessään. (Leppiniemi & Leppiniemi, 2006.)

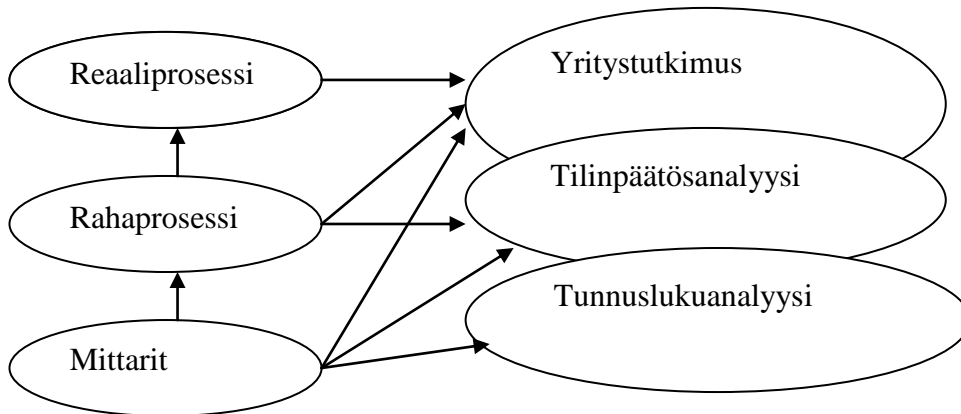
3.1.4 Rahoituslaskelman tulkinta

Rahoituslaskelman avulla selvitetään miten yritys on aikaansaanut rahavirtaa ja miten se on rahat käyttänyt sekä yrityksen vakavaraisuutta ja maksuvalmiuden muutoksia. Laskelmassa on eliminoitu arvostus- ja jalostusarvojen vaikutus ja tämän takia se on hyvä dokumentti vertailtaessa yrityksiä keskenään. Liiketoiminnan rahavirta kertoo yrityksen liiketoiminnan avulla saaduista varoista. Investointien rahavirta puolestaan kertoo rahavarojen käytön pitkän aikavälin rahavirtojen kerryttämiseen. Rahoituksen rahavirta kertoo oman ja vieraan pääoman hankkimisesta ja palauttamisesta aiheutuneet kulut. (Leppiniemi & Leppiniemi, 2006.)

4. TILINPÄÄTÖSANALYYSI

4.1 Tilinpäätöksen pohjalta tehtävät analyysit

Tilinpäätösanalyysi on termi, jota käytetään yleisessä puheessa kuvaamaan monentasoista tilinpäätöksen pohjalta tehtävää analyysiä. Tilinpäätösanalyysi sijoittuu tunnuslukuanalyysin ja yritystutkimuksen välille. (Niskanen & Niskanen 2003, 9.)

KUVIO. Tilinpäätöksen pohjalta tehtävät analyysit

4.1.1 Tilinpäätösanalyysi

Tilinpäätösanalyysi tarkoittaa yrityksen kannattavuuden, rahoituksen ja taloudellisten toimintaedellytysten mittaamista ja arviointia tilinpäätöksestä annettujen tietojen sekä erilaisien tunnuslukujen ja menetelmien avulla. Analyysissä pyritään lukuarvojen lisäksi arvioimaan niihin vaikuttaneita tekijöitä. Analyysissä käytetään vertailutietoina toisen saman alan yrityksiä sekä analysoijan itsensä asettamia tavoitteita. Tilinpäätösanalyysissä kannattavuutta arvioimalla pyritään laskemaan tuloksen riittävyys sekä selvittämään toiminnan kehittymiseen liittyviä riskejä. Yrityksen vakavaraisuus arvioidaan tarkastelemalla pitkän aikavälin rahoitusrakenteen riskit. Maksuvalmiuden arviointi auttaa selvittämään alle vuoden pituisen aikavälin rahoituksen riskit.

Tilinanalyysin perustietona on virallinen tilinpäätös, sen liitetiedot ja muu käytettävissä oleva informaatio. Tilinpäätöksen oikaisemisen lähtökohtana on tarve jalostaa tilinpäätöstietoa niin, että se parhaiten palvelee analyysin tekijään tarkoitusta. Analyysi merkitsee

toisaalta kannanottoa virallisen tilinpäätöksen eriin ja niiden arvostamiseen, toisaalta erien ryhmittelyyn toimikauden tulosta, taloudellista asemaa ja maksuvalmiutta määriteltäessä. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005.)

Jotta tilinpäätösanalyysi voidaan tehdä luotettavaksi, on tilinpäätös laadittava voimassa olevien lakien ja asetusten mukaan. Oikaisuja ei tehdä esim. kirjausvirheiden johdosta, mutta oikaisuja voi joutua tekemään esim. omaisuuserien erilaisista arvostamistavoista.

4.1.2 Tunnuslukuanalyysi

Tunnuslukuanalyysi on näistä kolmesta analyysistä yksinkertaisin. Analyysissä yrityksen taloudellisesta tilanteesta tehdään johtopäätöksiä tunnuslukujen perusteella. Tunnuslukuanalyysiä käytetään tilinpäätösanalyysin ja yritystutkimuksen osana, se on eräänlainen tilinpäätösanalyysin tiivistelmä. (Niskanen & Niskanen 2003, 9.)

4.1.3 Yritystutkimus

Yritystutkimus on näistä kolmesta analyysistä syvällisin ja tarkin analyysin muoto. Yritystutkimuksessa pyritään numeerisen ja laadullisen analyysin avulla arvioimaan yrityksen tulevaisuudennäkymiä sekä taloudellisen menestykseen vaikuttavia syitä. Varsinaista yritystutkimusta tekevät luottolaitokset, pankit, vakuutusyhtiöt ja muut sijoituspäätöksen tekijät. Tutkimuksen tekeminen luottolaitoksille on välttämätöntä, koska pankkeja ja niiden luotonantoa valvova Rahoitustarkastus edellyttää analyysin tekemistä luottopäätöksiä tehtäessä. Yritystutkimuksen ongelmia ovat analysoitavan materiaalin kirjavuus, teorian puute ja analysoijien erilaiset välineet.

Yritystutkimusta voidaan hyödyntää silloin, kun yritys hankkii maksullisen luottoluokituksen niihin erikoistuneilta yrityksiltä, kun se haluaa laske liikkeelle joukkovelkakirjalainoja tai käyttää yritystodistuksia lyhytaikaisten rahoitustarpeidensa kattamiseen. Luottoluokituksen voidaan jakaa pitkän tai lyhyen aikavälin luottoluokitukseen. Luottoluokitusta tehtäessä yritystä arvioidaan taloudellisen aseman, liiketoimintaprofiilin ja toimialan näkökulmista. Taloudellista asemaa tarkastellaan mm. tunnuslukujen ja rahoituspolitiikan osal-

ta. Liiketoimintaprofiilin tarkastelussa keskitytään yrityksen strategiaan, kilpailuasemaan ja johtoon. Toimialaa arvioidaan kasvunäkymien ja teknologian kehitysnopeuden näkökulmasta.

4.2 Tilinpäätösanalyysin vaiheet

4.2.1 Tietojen muokkaus

Tuloslaskelman ja taseen oikaisutoimenpiteiden perimmäisenä tarkoituksena on tilinpäätöstietojen tekeminen vertailukelpoiseksi. Tärkeintä onkin, että eri vuosille ja eri yrityksille suoritetaan samat oikaisutoimenpiteet. (Kallunki & Kytönen 2007, 42.) Tilinpäätösanalyysi aloitetaan tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen muokkauksella. Muokkauksen tarkoituksena on muokata lähtöaineisto, jotta se vastaisi paremmin todellista tilannetta. Muokkaus on myös ehdoton edellytys työvaiheessa, jossa yrityksen tilinpäätösinformaatiota verrataan muiden saman alan yritysten tilinpäätöksiin. Käytännössä työ on tilinpäätöserien uudelleenjärjestelyä.

Tuloslaskelman standardoinnissa on välttämättömänä oikaista tuloslaskelman eriä poistamalla tuloslaskelmasta sellaisia eriä, joiden ei voida ajatella kuuluvan säännölliseen liiketoimintaan. Vastaavasti sellaiset kaudelle kuuluvat erät, joita ei ole kirjattu tuloslaskelmaan, mutta kuuluvat kaudelle, on lisättävä. Taseen oikaisussa sellainen taseeseen merkitty varallisuus, johon ei todellisuudessa sisälly tulo-odotuksia, poistetaan. Tämän lisäksi taseessa omaisuus on oltava kirjattuna hankintameno mahdollisilla poistoilla vähennettynä. Taseen ulkopuoliset sitoumukset esim. rahoitusleasingsopimus, on oikaistava. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 94 – 103.)

Toisessa vaiheessa päätetään mitkä taloudellisen menestymisen osatekijät otetaan mittauskohteiksi ja valitaan niiden mukaiset analyysimenetelmät. Analyysin tekijä ja käyttötarkoitus ratkaisevat sen, mitä menetelmiä käytetään ja mitä mittauskohteita tarkastellaan.

Kun tarkastelukohteet on valittu, päätetään mitä tunnuslukuja käytetään mittaamaan valittuja kohteita. Käytettävät analyysitekniikat luokitellaan prosenttimuotoisten tilinpäätösten laadintaan, trendianalyysiin, tunnusluku analyysiin ja kassavirta-analyysiin. Prosenttimuo-

toisella tilinpäätöksellä tarkoitetaan tilinpäätöserien esittämistä prosentteina liikevaihdosta tai taseen loppusummasta. Tällä menetelmällä tulevat tilinpäätöserien keskinäiset suhteet saman vuoden aikana selkeästi esille. Trendianalyysissä prosenttimuotoiset tilinpäätökset laaditaan vertailua varten usealta perättäiseltä vuodelta, jossa tarkastelujakson ensimmäinen vuosi on perusvuosi. Tunnuslukuanalyysissä lasketaan tuloslaskelman ja taseen eristä koottuja suhdelukumuotoisia tunnuslukuja, jotka mittaavat kannattavuutta, rahoitusrakennetta ja maksuvalmiutta. Kassavirta-analyysissä laaditaan kassavirta- ja rahoituslaskelmia, jossa suoriteperusteisen tilinpäätöksen erät muutetaan kassaperusteiksi.

Kun laskemat on tehty luottavalla tavalla, voidaan lasketut tulokset havainnollistaa esim. taulukoiden ja kuvioiden avulla. Tämän jälkeen tutkitaan tulokset ja tehdään johtopäätökset yrityksen menestymisestä. Jos näyttää siltä, että tulokset eivät ole riittäviä johtopäätösten tekoon, voidaan palata toiseen vaihteeseen ja valita mittauskohteet uudelleen. Kun analyysin tekijä on tyytyväinen saatuihin tuloksiin, muodostetaan niiden avulla lopullinen arvio yrityksen taloudellisesta menestymisestä ja tehdään ennuste tulevaisuudelle.

4.2.2 Tilinpäätösanalyysin menetelmät

Tilinpäätösanalyysissä eri menetelmien avulla saatujen lukujen arviointi ja lukujen taustalla olevien syy-seuraus suhteiden selvittäminen on keskeisellä sijalla. Tunnuslukuja tulee vertailla saman yrityksen aiempien vuosien lukuihin tai muiden yritysten tunnuslukuihin. Tilinpäätösanalyysi voidaan vertailukohteiden perusteella jaotella tiettyä vuotta koskevaan ajalliseen poikkileikkausanalyysiin ja peräkkäisten vuosien aikasarja-analyysiin. Ajallisesa poikkileikkausanalyysissä yritystä verrataan tiettyä vuonna muihin samalla alalla toimiviin yrityksiin. Aikasarja-analyysi tarkastelussa yrityksen omaa kehitystä seurataan pitemmällä aikavälillä. Tällöin tehdään johtopäätökset yrityksen taloudellisen tilan kehittymisestä. Nämä kaksi analyysityyppiä voidaan myös yhdistää, jolloin voidaan tehdä aikaulottuvuuden sisältäviä vertailuja muihin yrityksiin.

4.2.3 Tilinpäätösanalyysin tunnusluvut

Tunnusluvut ovat tilinpäätöksestä laskettuja mittareita, joiden avulla voidaan arvioida yrityksen taloudellista kehitystä. Ne lasketaan jakamalla jokin tuloslaskelman tai taseen erä jollakin toisella, yrityksen kokoa mittaavalla erällä. Tunnusluvut jaetaan kolmeen pääryhmään: kannattavuuden (profitability), vakavaraisuuden (solvency) ja maksuvalmiuden (liquidity) tunnuslukuihin. Lisäksi voidaan erottaa omiksi ryhmikseen tehokkuutta mittaavat kiertonopeus tunnusluvut (turnover ration) ja konkurssin ennustamisessa käytettävät Z-luvut. Näitten lisäksi on olemassa kassavirtalaskelmiin perustavia tunnuslukuja ja osakekohtaisia tunnuslukuja.

Tilinpäätöksen tunnusluvut esitetään pääasiassa suhdemuotoisena (ratio), sillä tämä mahdollistaa vertailun erikokoisten yritysten ja eri vuosien välillä. Suhdemuotoinen tarkoittaa, että yksi tilinpäätöksen erä suhteutetaan johonkin toiseen tilinpäätöserään esim. liikevaihtoon tai taseen loppusummaan. Tunnuslukujen on annettava yritysten koosta riippumatta yhtä kannattavalle yrityksille sama arvo (proportionalisuus).

Tunnuslukujen antamien mittaustulosten tarkkuus riippuu tilinpäätösaineiston luotettavuudesta. Tämän lisäksi tunnusluvun toimivuus riippuu sen kyvystä mitata sitä ominaisuutta, jota sen on tarkoitus mitata (validiteetti) ja tunnusluvun kyvystä antaa ei sattumanvaraisia mittaustuloksia (reliabiliteetti). Tunnusluvun katsotaan olevan validi, kun sen antamat tulokset ovat keskimäärin oikeita ja reliaabeli kun sen antamien mittaustulosten hajonta on pieni.

4.3 Kannattavuuden tunnusluvut

Yrityksen kannattavuus tarkoittaa yritysten kykyä tuottaa liiketoiminnallaan tuloja enemmän kuin tulojen hankkimiseen on tarvinnut uhrata menoja. Kannattavuutta mitataan jakamalla yrityksen tilikauden tuotot yritystoiminnan sitoman pääoman määrällä. (Kallunki & Kytönen 2007, 74.). Absoluuttisella kannattavuudella tarkoitetaan yritysten tuottojen ja tilikaudelle jaksotettujen menojen välistä erotusta. Absoluuttisen kannattavuuden mittareita ovat esimerkiksi liikevoitto tai nettotulos. Tilinpäätösanalyysissä kannattavuutta mitataan yleensä koko yrityksen tasolla. Tilinpäätösanalyysin tunnusluvuilla mitataan ensisijaisesti

lyhyen aikavälin kannattavuutta. Kannattavuuden tunnuslukuja ovat käyttökateprosentti, liikevoittoprosentti, sijoitetun pääoman tuottoprosentti, oman pääoman tuottoprosentti ja nettotulos.

Yrityksen liiketoimet ovat rakenteeltaan erilaisia ja kilpailutekijät lasketan erilaisten vahvuuksien varaan. Luotettavin käyttökate tavoite syntyy laskelmalla, paljonko rahaa tulee olla lainojen hoitoa, investointeja, veroja ja voitonjakoa varten. Liiketoiminnan harjoittamiseen tarvitaan pääomia, joilla liiketoiminta rahoitetaan. Pääoman kustannus tai tuotto vaatimus riippuu siitä, katsotaanko asiaa pääoman tai sen sijoittajan kannalta ja kysymys on siitä kuinka paljon liiketoiminta jättää tulosta pääoman sijoittajalle. Pääoman tuotossa on tärkeää itse tuotto sekä tämän lisäksi pääoman kiertonopeus, eli kuinka nopeasti liiketoimintaan sijoitettu pääoma saadaan tuottoina takaisin. Mitä vähemmän aikaa pääoma on kiinni liiketoiminnassa, sitä nopeammin se on uudelleen käytettävissä ja sitä vähemmän tarvitaan ulkopuolista rahoitusta. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 111.)

4.3.1 Käyttökate

Käyttökate kertoo kuinka paljon yritykselle jää myyntitulosta varsinaiseen liiketoimintaan liittyvien kulujen vähentämisen jälkeen. Se osoittaa yrityksen toiminnan tehokkuuden ja kannattavuuden ja on hyvä tunnusluku vertailtaessa samaan toimialaan kuuluvia yrityksiä. Tunnuslukua ei esitetä virallisessa tuloslaskelmassa välituloksena. Käyttökate saadaan kun liiketulokseen lisätään sitä ennen tuloslaskelmassa olevat poistot ja arvonalennukset. Käyttökateprosentti saadaan jakamalla tämä luku liiketoiminnan tuotoilla.

Käyttökate x 100

Liikevaihto

Yritystutkimusneuvottelukunnan ohje arvot ovat:

KÄYTTÖKATEPROSENTIN VAIHTELUVÄLEJÄ		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
kauppa	palvelu	teollisuus
2 – 10 %	5 – 15 %	15 – 20 %

4.3.2 Liikevoittoprosentti

Virallisessa tuloslaskelmassa liikevoitto on ensimmäinen välitulok. Se kertoo kuinka paljon varsinaisen liiketoiminnan tuotoista on jäljellä ennen rahoituskuluja ja veroja, siis kuinka paljon liiketoiminnan tuotoista on varsinaisesta liiketoiminnasta. Liikevoittoprosentti (profit margin) lasketaan jakamalla liikevoitto liiketoiminnan tuotoilla.

$$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

Liikevaihto

Liikevaihtoprosentti soveltuu ensisijaisesti yksittäisen yrityksen kehitys seurantaan (Niskanen & Niskanen, 2003.).

4.3.3 Sijoitetun pääoman tuottoprosentti

Yksi kannattavuuden tunnusluvusta on sijoitetun pääoman tuottoprosentti (return on investment). Se kertoo kuinka paljon tuottoa yritys on saanut aikaan siihen sijoitetulle korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tunnusluvun ensisijaisena vertailukohtana ovat yrityksen keskimääräiset pääomakustannukset. Se lasketaan seuraavalla kaavalla:

$$\frac{\text{Nettotulos} + \text{Rahoituskulut} + \text{Verot}}{\text{Sijoitettu pääoma}} \times 100$$

Sijoitettu pääoma

Kaavassa jakajana olevalla sijoitetulla pääomalla tarkoitetaan oikaistua omaa pääomaa ja sijoitettua vierasta pääomaa. Yritystutkimusneuvottelukunnan suositusten mukaan oikaistua omaa pääomaa lasketan niin, että taseen omaan pääomaan lisätään poistoero ja vapaaehtoiset varaukset ja siitä vähennetään oman pääoman oikaisut. Sijoitettua vierasta pääomaa ovat kaikki sellaiset vieraan pääoman erät, joista maksetaan korkoa tai tuotto. Myös nollakorkeiset lainat ovat sijoitettua vierasta pääomaa. (Niskanen & Niskanen, 2003.)

4.3.4 Oman pääoman tuotto prosentti

Oman pääoman tuotto prosentti mittaa yrityksen kykyä tehdä tuottoa omistajilta saadulle pääomalle. Tunnusluku on tulokäsitteenä rahoituskulujen ja verojen jälkeen saatavaa nettotuloa, sillä nämä kuluerät eivät ole korvausta oman pääoman sijoittajalle (return on equity). Oman pääoman tuotto prosentti saadaan kun liikevoitosta vähennetään rahoitustuotot ja verot ja näin saatu nettotulo jaetaan omalla pääomalla. Oman pääoman tuotto prosentti lasketaan seuraavalla kaavalla:

Tilikauden voitto x 100

Oma pääoma

Yritys voi kasvattaa nettotulosta lisäämällä vierasta pääomaa, koska vieraalla pääomalla rahoitettu investointien tuotto kasvattaa nettotulosta. Tämä kasvattaa oman pääoman tuotto prosenttia, koska oman pääoman määrä ei muutu. Vieraan pääoman vaikutusta yrityksen kannattavuuteen kutsutaan vipuvaikutukseksi. (Niskanen & Niskanen, 2003.)

4.3.5 Nettotulos prosentti

Nettotulos prosentti saadaan kun tilikauden nettotulos suhteutetaan liikevaihtoon. Tällä menetelmällä yritysten kokoerot saadaan kontrolloitua, vaikka tunnusluku ei kuvaakaan suoraan pääomien käytön tehokkuutta. Nettotulos saadaan kaavalla:

Liiketulos

+ rahoitustulos

- rahoituskulut

- välittömät verot

Nettotulos / Liikevaihto x 100

4.4. Vakavaraisuuden tunnusluvut

Kunnollinen pääomarakenne ts. vakavaraisuus on elintärkeä vaatimus yrityksen liiketoiminnan jatkumiselle. Mitä pienempi pääoma on, sitä nopeammin se menetetään jos liiketoiminta on kannattamatonta. Vakavaraisuuteen liittyy myös rahoituksen kestävyys. Jos omistajalla ei ole halua tai mahdollisuutta sijoittaa rahojaan yritykseen, jää lainanotto ainoaksi mahdollisuudeksi investointien rahoittamisen. Lainan saanti voi olla vaikeaa, jos lainantaja katsoo rahoitusriskin liian suureksi. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 127 - 128.)

Vakavaraisuus kertoo yrityksen kyvystä suoriutua sitoumuksistaan pitkällä aikavälillä. Vakavaraisuuden tunnusluvut kuvaavat yrityksen oman ja vieraan pääoman suhdetta. Yritystä pidetään vakavaraisena, jos se pystyy hoitamaan vieraan pääoman rahoituksesta syntyneet korkomenot myös huonoina aikoina, ilman että liiketoiminnan jatkuvuus vaarantuu. Yritystutkimusneuvottelukunnan suosittelemat vakavaraisuuden tunnusluvut ovat: omavaraisuusaste, suhteellinen velkaantuneisuus, gearing-prosentti ja korkojen hoitokate. Omavaraisuusastetta ei aina kannata kasvattaa liian suureksi. Velkaantumisella on myös etunsa, esimerkiksi silloin kun vieraille pääomalla asetetaan pienempi tuottovaatimus kuin omalle pääomalle, jota korkojen verovähennysoikeus vielä pienentää. Lisäksi niin sanottu velkojen vipuvaikutuksen ansiosta yrityksen odotettu osakekohtainen tuotto kasvaa velkaantumisasteen kasvaessa. (Niskanen & Niskanen, 2003.)

4.4.1 Omavaraisuusaste

Omavaraisuusaste (equity to assets) kertoo suoraan omistajien pääomanpanoksen osuuden yrityksen koko pääomasta. Se lasketaan suhteuttamalla oma pääoma taseen loppusummaan. Tunnusluku lasketaan seuraavalla kaavalla: (Niskanen & Niskanen, 2003.)

Oma pääoma x 100

Taseen loppusumma – Saadut ennakot

Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvot ovat:

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tyytyttävä	heikko
yli 40 %	20–40 %	alle 20 %

4.4.2 Suhteellinen velkaantuneisuus

Suhteellinen velkaantuneisuus (debt to sales) on tunnusluku, jossa yrityksen vieras pääoma suhteutetaan liikevaihtoon. Tunnusluku lasketaan seuraavalla kaavalla: (Niskanen & Niskanen, 2003.)

Taseen velat – saadut ennakkomaksut x 100

Liikevaihto (12 kk)

Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvot ovat:

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tyytyttävä	heikko
alle 40 %	40–80 %	yli 80 %

4.4.3 Gearing-prosentti (nettovelkaantumisaste)

Gearing-prosentti tarkastelee yrityksen vieraan pääoman tasoa suhteessa omaan pääomaan tilanteessa, jossa yritys ensin käyttäisi kaiken likvidin omaisuutensa korollisten velkojen maksuun. Mitä suurempi gearing-prosentti on sitä velkaisempi yritys on. Tunnusluku lasketaan seuraavalla kaavalla: (Niskanen & Niskanen, 2003.)

Korollinen vieras pääoma – Rahat ja rahoitusarvopaperit x 100

Oma pääoma

4.4.4 Korkojen hoitokate

Lyhyellä aikavälillä velkoihin liittyy riski siitä, pystyykö yritys selviytymään kaikista velkoihin liittyvistä korkokuluista tulorahoituksella. Yrityksen kykyä huolehtia korkokustannuksista lyhyellä aikavälillä voidaan mitata ns. coverage-tyyppisillä tunnusluvuilla tuloslaskelman tietojen perusteella. (Niskanen & Niskanen, 2003.) Korkojen hoitokate lasketaan kaavalla:

Liikevoitto (tulos ennen korkoja ja veroja)

Korkokulut ja muut rahoituserät

4.5 Maksuvalmiuden tunnusluvut

Maksuvalmius kuvaa yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyttä. Yrityksen pitää koko ajan kyetä suoriutumaan lyhyellä aikavälillä erääntyvistä velvoitteistaan ja yllättävistä maksuista. Toisaalta korkea maksuvalmius sitoo pääomaa huonosti tuottavaan kassareserviin. Maksuvalmiuden mittareiden perustana ovat taseen lyhytaikaiset erät eli käyttöpääoma. Käyttöpääoma saadaan kun vaihto-omaisuuteen lisätään rahoitusomaisuus ja saadusta tulosta vähennetään lyhytaikaiset velat. Nettokäyttöpääoma kertoo kuinka suuri osuus yrityksen lyhytaikaisesta omaisuudesta (käyttöpääomasta) on rahoitettu pitkäaikaisella vieraalla pääomalla (omalla pääomalla). Maksuvalmiuden tunnuslukuja ovat current ratio, quick ratio ja nettokäyttöpääomaprosentti. (Niskanen & Niskanen, 2003.)

4.5.1 Current ratio

Current ratio tunnusluku on yritysten yleisesti käytössä olevan tunnusluku, jolla mitataan lyhytaikaisten velkojen maksukykyä. Current ratio lasketaan kaavalla: (Niskanen & Niskanen, 2003.)

Käyttöpääoma = Rahoitusomaisuus + Vaihto-omaisuus

Lyhytaikaiset velat

Lyhytaikaiset velat

Yritystutkimusneuvottelukunnan esittämät Current ratio ohjearvot ovat:

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tyytyttävä	heikko
yli 2	1 - 2	alle 1

4.5.2 Quick ratio

Quick ratio tunnusluku on Current ratio tunnuslukua lyhytaikaisemman maksuvalmiuden mittari. Tunnuslukua laskettaessa käyttöpääomasta vähennetään varastot, koska ne eivät välttämättä ole nopeasti realisoitavissa. Quick ratio tunnusluku lasketaan kaavalla:

$$\frac{\text{Käyttöpääoma} - \text{Varastot}}{\text{Lyhytaikaiset velat}} = \text{Rahoitusomaisuus}$$

Lyhytaikaiset velat Lyhytaikaiset velat

Yritystutkimusneuvottelukunnan esittämät Quick ratio ohjearvot ovat:

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tyytyttävä	heikko
yli 1	0,5 - 1	alle 0,5

4.5.3 Nettokäyttöpääomaproosentti

Nettokäyttöpääoma kertoo kuinka suuri osuus yrityksen käyttöpääomasta rahoitetaan omalla ja pitkäaikaisella vieraalla pääomalla. Nettokäyttöpääomaproosentti (working capital to sales ratio) kertoo nettokäyttöpääoman suhteen yrityksen liikevaihtoon. Tunnusluku lasketaan jakamalla nettokäyttöpääoma liikevaihdolla. Tällä arvioidaan usean vuoden tarkaste-

lujaksoina, yrityksen likviditeetin kehitystä suhteessa liikevaihdon kehitykseen. Nettokäyttöpääoma ja nettokäyttöpääomaprocentti lasketaan seuraavasti:

$$\begin{aligned} & \text{Vaihto-omaisuus} \\ & + \text{rahoitusomaisuus} \\ & + \text{vaihto-omaisuus} \\ & - \text{lyhytaikainen vieras pääoma} \\ & \text{Nettokäyttöpääoma} / \text{liikevaihto} \times 100 \end{aligned}$$

4.6 Käyttöpääomien kiertoajat

Käyttöpääomien kiertonopeuksien tehostaminen on tapa vapauttaa yrityksen käyttöön ”laiskoja” pääomia tuottamaan tuloja sijoitetulle pääomalle. Pääoman kiertonopeus on tärkeä tekijä jolla kannattavuutta voidaan parantaa. Voittomarginaalin kasvattaminen hinnan korotuksin tai kustannusleikkauksin on työläämpää. Käyttöpääoman sitoutumisen tarkastelussa on lähdettävä tutkimaan eri osiin sitoutuvaa pääomaa. Apuna tarkastelussa käytetään eri käyttöpääomaerien kiertonopeuksia:

$$\text{Myyntisaamisten kiertonopeus} = \frac{\text{Liikevaihto}}{\text{Myyntisaamiset}}$$

$$\text{Vaihto-omaisuuden kiertonopeus} = \frac{\text{Liikevaihto} - \text{Myyntikate}}{\text{Vaihto-omaisuus (h-hinta tai valmistusarvo)}}$$

$$\text{Ostovelkojen kiertonopeus} = \frac{\text{Aineet ja tarvikkeet}}{\text{Ostovelat}}$$

4.6.1 Nettokäyttöpääoman kiertoaika

Nettokäyttöpääoman kiertoaika (working capital days) voidaan laskea joko yksittäisille käyttöpääomien erille tai koko nettokäyttöpääomalle. Nettokäyttöpääoman kiertoaika voidaan laskea esim. siten, että käytetään lähtökohtana yksittäisille käyttöpääomaerille lasket-

tuja kiertoaikoja. Nettokäyttöpääoman kiertoaika voidaan laskea seuraavasti: (Niskanen & Niskanen, 2003.)

Myyntisaatavien kiertoaika + Varaston kiertoaika – ostovelkojen kiertoaika

4.6.2 Myyntisaatavien kiertoaika ja kiertonopeus

Myyntisaamisten kiertoaika (days sales outstanding) kertoo kuinka kauan keskimäärin kestää ennen kuin myyntituotot kertyvät kassaan. Myyntisaatavien kiertoaika lasketaan jakamalla tarkastelujakson loppuhetken myyntisaatavat keskimääräisellä päivittäisellä myynnillä. Myyntisaamisten kiertoaika lasketaan seuraavalla kaavalla:

Myyntisaamiset x 365

Liikevaihto

Myyntisaamisten kiertonopeus kertoo kuinka monta kertaa vuodessa kukin erä kiertää ja siksi tarkastelussa käytetään päivien lukumääränä yleisesti 365:tä. Jos kiertonopeudeksi saadaan esim. 5, myyntisaatavat kiertävät vuoden aikana viisi kertaa. Nämä tunnusluvut eivät kuitenkaan anna tarkkaa kuvaa myyntisaatavien tilasta. Tunnuslukujen arvo muuttuu, jos yrityksen myynti muuttuu, vaikka asiakkaiden maksukäyttäytyminen ei muuttuisikaan. Tämän takia on noudatettava varovaisuutta, kun tehdään suuria päätelmiä kiertoaikoja mittaavien tunnuslukujen perusteella.

4.6.3 Ostovelkojen kiertoaika ja kiertonopeus

Ostovelkojen kiertoaika – tunnusluku (days payables outstanding) kertoo, kuinka pitkiä maksuaikoja yritys on saanut tavarantoimittajilta lyhytaikaisille veloilleen. Ostovelkojen kiertoaika saadaan jakamalla ostovelat keskimääräisillä päivittäisillä ostoilla. Ostovelkojen kiertoaika lasketaan seuraavalla kaavalla:

Ostovelat x 365

Ostot + ulkopuoliset palvelut

Kiertonopeus saadaan jakamalla tarkastelujakson ostot loppuhetken ostoveljoilla.

4.6.4 Varastojen kiertoaika ja kiertonopeus

Varastojen kiertoajalla (day inventories outstanding) selvitetään, kuinka kauan yrityksen ostamat raaka-aikeet ja tavarat ovat varastossa ennen kuin ne otetaan valmistukseen tai myydään. Suuri varastojen kiertoaika kertoo kuinka hitaasti varastot kiertävät, ja tätä myötä yrityksen käyttöpääomaa sitoutuu varastoihin. Varastojen kiertoaika saadaan jakamalla tarkastelujakson varastot keskimääräisellä päivittäisellä hankintamenolla. Vaihto-omaisuuden kiertoaika lasketaan seuraavalla kaavalla:

Vaihto-omaisuus x 365

Liikevaihtoa vastaavat kulut

Varastojen kiertonopeutta (inventory turnover) kertoo kuinka usein varastoja hankintaan, jos oletetaan että kaikki aiemmat varastot ovat käytetty loppuun ennen uusien hankkimista. Kiertonopeus saadaan jakamalla varastojen hankintakustannus loppuhetken varastoilla.

4.7 Rahoituksen riittävyys

Rahavirran riittävyyden minimivaatimus on se, että liiketoiminnan rahavirta on positiivinen. Kun liiketoiminnan rahavirrasta vähennetään investoinnin, jäljelle jäävä rahavirta jää lainojen maksuun, laajentamiseen sijoituksiin, omien osakkeiden ostoon ja osingonjakoon. (Salmi 2006, 209.)

4.7.1 Lainojen hoitokate

Lainojen hoitokate mittaa tulorahoituksen riittävyyttä vieraan pääoman hoitovelvoitteiden näkökulmasta. Tavallisesti tunnuslukua käytetään erilaisten ennusteiden yhteydessä. Kun tunnusluku lasketaan toteutuneiden tilikausien kohdalle, lainojen lyhennyksinä käytetään niitä lyhennyksiä, jotka erääntyvät lainaehdojen mukaan. Vieraan pääoman takaisinmaksu-

ajan tapaan tunnusluvusta saa luotettavamman kuvan laskemalla se useamman vuoden keskiarvona. Lainojen hoitovelvoitteista selviytyminen edellyttää yli yhden meneviä arvoja. Rahoitustuloksen sijasta tunnusluvun osoittajassa käytetään usein myös puhtaasti kassavirtapohjaista rahoitusjäämää (www.balanceconsulting.fi). Lainojen hoitokate lasketaan seuraavalla kaavalla:

Rahoitustulot + rahoituskulut

Rahoituskulut + pitkäaikaisten lainojen lyhennykset

Yritystutkimusneuvottelukunnan ohjearvot ovat:

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tydyttävä	heikko
yli 2	1 - 2	alle 1

5. TILINPÄÄTÖSANALYYSI CASE OY E. BOSTRÖM AB

Oy E. Boström Ab on keskisuuri leipomoalalla toimiva perheyritys, jonka perusti Elis Boström vuonna 1939. Aluksi toiminta oli pienimuotoista, asuintalon kellarissa leivottiin muutaman palkatun työntekijän avulla piparkakkuja. Kääretorttujen valmistus aloitettiin noin 20 vuotta myöhemmin. Kaj Boströmin ryhtyttyä yrityksen toimitusjohtajaksi, toimintaa on kehitetty valtavasti harppauksin. Tuotevalikoima on laajentunut ja tänä päivänä valikoimaan kuuluvat pitkään säilyvät leipomotuotteet kuten leivospohjat, kääretortut, muffinit, pikkuleivät ja leivokset. Perustamisesta lähtien valikoimassa ollut IsoIsän piparkakku valmistetaan edelleen samalla reseptillä. Leipomon yhteydessä on pieni yritykseen kuuluva Tarmo lähikauppa, jossa myydään oman leipomon tuotteiden lisäksi päivittäisruokatarvikkeita. Yhtiön toimitusjohtajana on ollut vuodesta 2006 lähtien Annika Boström. Annika Boström on sisarensa Johanna Boströmin kanssa yrityksen omistajia jo kolmannessa polvessa. Heidän isänsä Kaj Boström on edelleen mukana yhtiön toiminnassa, hän toimii yhtiön hallituksen puheenjohtajana.

Boströmin leipomo on kasvanut tasaisesti, tällä hetkellä se on liikevaihdon perusteella Suomen 11:sta suurin leipomoalan yritys. Boström on kääretorttujen markkinajohtaja sekä Suomessa että Ruotsissa. Vientiä on tällä hetkellä vain Ruotsiin, mutta yritys on harjoittanut vientiä myös Tanskaan, Englantiin ja USA:han vuosina 2005 - 2007.

Private Label tuotemerkkien valmistus on lisääntynyt vuoden 2008 ja 2009 aikana ja näitten tuotteiden kysyntä jatkaa kasvuaan. Tällä hetkellä Private Label tuotteita ovat Keskon Pirkka mansikka- ja kaakao-minttu kääretortut ja Pirkka pikkuleivät, joita on 3 eri makua. Ruotsalaisille Coop yhtiölle valmistetaan 3 ja ICA:lle 2 eri Private Label tuotetta.

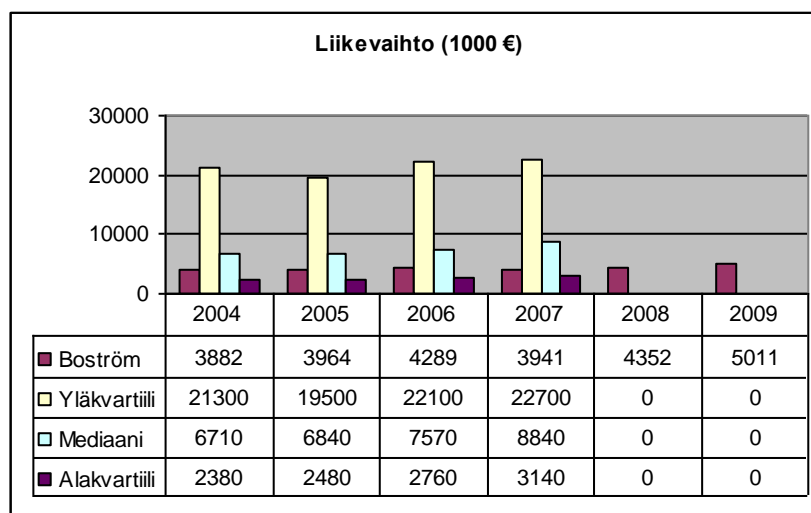
5.1 Toiminnan volyyymi

Boströmin liikevaihto on kasvanut tasaisesti vuosina 2004–2006. Tilikaudella 2007 liikevaihdossa tapahtui vähennys, liikevaihto laski -8,1 %. Tätä johtui osittain SOK:n päätöksestä supistaa valikoimaan. SOK:n osuus myynnistä on lähes 40 %, tämän takia SOK:n tekemillä päätöksillä on merkittävä vaikutus. Keskon myyntiosuus on noin 25 %. Tilikaudella 2008 liikevaihto saatiin jälleen kehittymään, kasvu oli 10,4 %. Liikevaihdon kasvu

johtui osittain Ruotisin viennin kehittymisestä. Yrityksen liikevaihto tilikaudella 2008 oli 4,4 miljoonaa euroa. Tästä viennin osuus oli reilu 13 %. Uusi asiakas, ICA on tärkeä asiakas, jonka kanssa yhteistyöstä on neuvoteltu jo usean vuoden ajan. Myynnin kasvu tulee lisääntymään tilikaudella 2009. Myynnin kasvuun vaikuttaa osaksi viennin kasvu (ICA), mutta myös kotimaan myynti (Sok, Kesko, Tuko, Siwa) on kehittynyt positiivisesti.

Boström sijoittuu liikevaihdon suhteen Elintarviketeollisuuden toimialavertailussa 2004 – 2007 hieman alakvartiilin yläpuolelle.

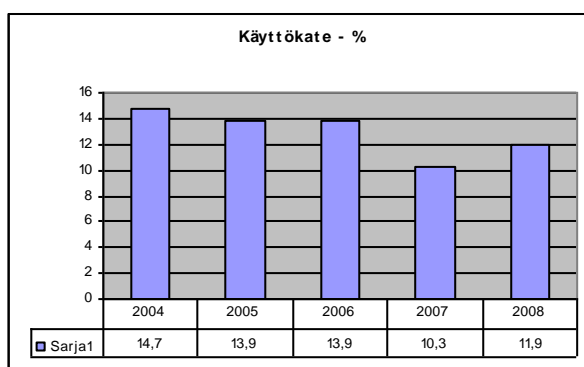
TAULUKKO 1. Boströmin liikevaihto Elintarviketeollisuuden toimialavertailussa

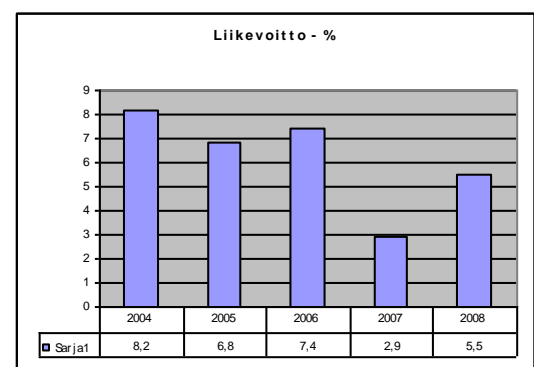
5.2 Kannattavuus

Boströmin käyttökate on tarkastelujakson aikana vaihdellut 14,7–10,3 %:n välillä. Liikevaihdon lasku tilikaudella 2007 laski myös ko. vuoden käyttökateen 10,3 %:iin ja liikevoiton 2,9 %:iin. Yhtiölle jäi kuluneella tilikaudella käyttökateetta runsaat viisisataatuhatta euroa, käyttökateprosentiksi muodostui 11,9 ja liikevoittoprosentiksi 5,5.

TAULUKKO 2. Käyttökateprosentti

TAULUKKO 3. Liikevoittoprosentti

Oman pääoman tuotto - % kuvaa yrityksen kykyä huolehtia omistajien yritykseen sijoittamista pääomista. Tuottotasovaatimus määräytyy pitkälti omistajien asettamien tavoitteiden mukaisesti, joihin tavoitteisiin sijoituksen riskisyys osaltaan vaikuttaa. Boströmin oman pääoman tuotto - prosentti on ollut useina vuosina tyydyttävä, mutta vuoden 2007 lukema laski - 0,2 %:iin.

Sijoitetun pääoman tuotto - % mittaa sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle, korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Boströmin sijoitetun pääoman tuotto - % on pysynyt tyydyttävällä tasolla, lukuun ottamatta tilikauden 2007 notkahdusta. Kuluvan tilikauden sijoitettu tuotto oli 7,6 %.

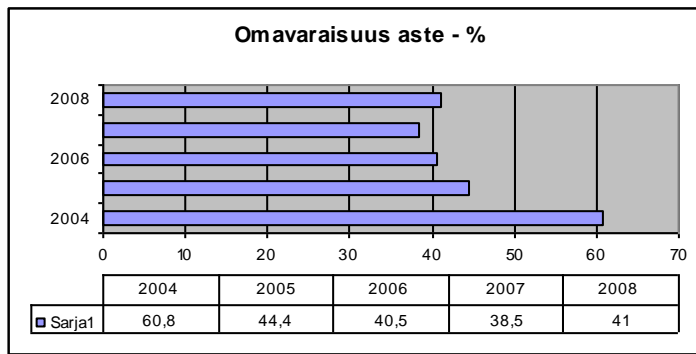
TAULUKKO 4. Kannattavuuden kehitys

Vuosi to - %	Käyttökate - %	Liikevoitto - %	Oman po:n tuotto - %	Sijoitetun po:n tuotto - %
2004	14,7	8,2		
2005	13,9	6,8	10,1	10,4
2006	13,9	7,4	11,9	10,3

5.3 Vakavaraisuus

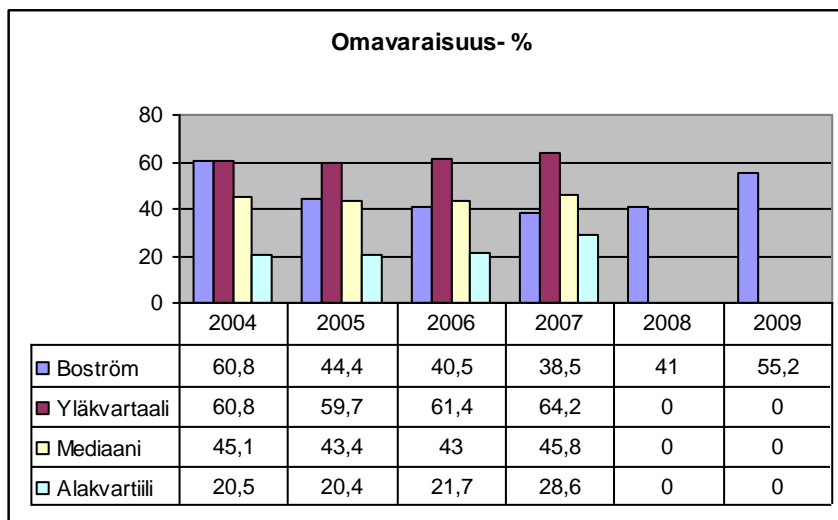
Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappion sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Boströmin omavaraisuusaste on ollut yli 40 % lähes koko tarkastelujakson ajan ja sitä voidaan pitää hyvänä tasona. Vain tilikauden 2007 omavaraisuusaste jäi hieman alle tavoitetta (38,5 %), mutta yritystutkimusneuvottelukunnan luokitusasteikon mukaan se on kuitenkin tyydyttävä tulos.

TAULUKKO 5. Omavaraisuusaste

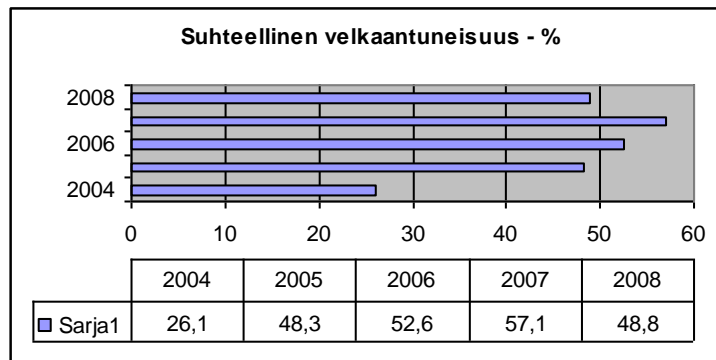
Elintarviketeollisuuden toimialavertailussa Boströmin omavaraisuusaste on tilikauden 2004 aikana aivan yläkvartiilin tuntumassa, mutta 2005 – 2007 omavaraisuusaste tippui mediaanin tienoille yrityksen tekemien investointien seurauksena.

TAULUKKO 6. Boströmin omavaraisuus- % Elintarviketeollisuuden toimialavertailussa

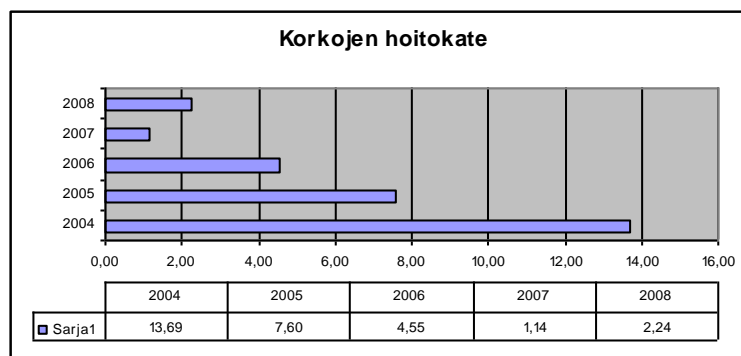
Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa velkaantuneisuuden suhdetta toiminnan laajuuteen. Boströmin velkaantuneisuus oli vielä tilikaudella 2004 alle 40 % ja se oli hyvä taso. Vuosien 2005 ja 2006 aikana yritys investoi suuressa määrin koneisiin ja rakennuksiin, nettoinvestointi vuonna 2005 oli 24,5 % ja vuonna 2006 17 %. Tämä on osittain aiheuttanut velkaantumisen kasvua. Investoinnit oli kuitenkin tehtävä, jotta pysyttiin kilpailemaan suurten leipomoiden kanssa. Investoinnit näyttävät kannattaneen, kääretorttujen markkinajohtajan asema on ollut työn tulos. Suhteellinen velkaantuminen on kuitenkin pysynyt alle 80 %:ssa ja sitä voidaan pitää Yritystutkimusneuvottelukunnan luokitusasteikon mukaan tyydyttävänä.

TAULUKKO 7. Suhteellinen velkaantuneisuus

Korkojen hoitokatteen avulla selvitetään miten yritys selviytyy velkoihin liittyvistä korkokuluista lyhyellä aikavälillä. Korkojen hoitokate saadaan jakamalla liikevoitto korkokuluilla. Boströmin korkokate on heikentynyt huomattavasti tilikaudesta 2004 alkaen. Näyttäisi siltä että yrityksen on melko työlästä selviytyä vieraasta pääomasta aiheutuvista korkokuluista.

TAULUKKO 8. Korkojen hoitokate

5.4 Maksuvalmius

Maksuvalmius kuvaa yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyyttä. Current ratio -suhdeluku mittaa tilinpäätöshetken rahoituspuskuria. Boströmin ko. tunnusluku on tarkastelujakson alkuvuosina ja tilikaudella 2007 ollut tyydyttävällä tasolla ollen yli 1. Tilikausien 2006 ja 2008 lukemat ovat jääneet alle 1 ja niitä voidaan pitää huonoina. Maksuvalmiuden tyydyttävään tasoon vaikuttaa asiakkaiden vaatimat pitkät maksuajat. Myyntisaatavien keskimääräinen maksuaika on 35 pv. Tähän on vaikeaa saada muutoksia, sillä kaupan ala hyvin keskittynyt muutaman suuren keskusliikkeen varaan ja heillä on merkittävä ase-

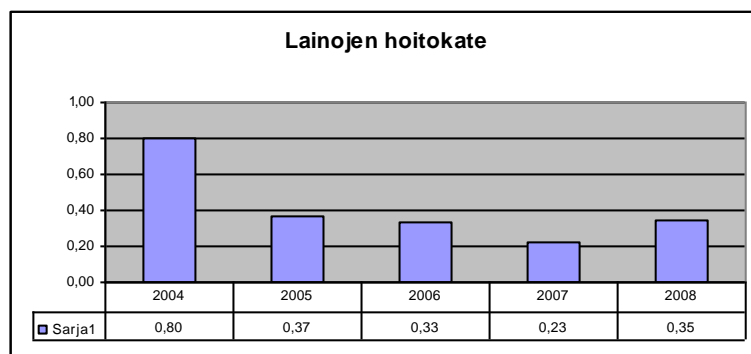
man neuvoteltaessa maksuajoista. Ostovelkojen maksuaika on vain noin 14 pv, tosin tähän yritetään saada muutoksia tulella tilikaudella.

Quick ratio -tunnusluvussa rahoitusomaisuus ajatellaan realisoitavaksi lyhytaikaisista velvoitteista selviämiseksi. Kun tunnusluku saa arvon yksi, rahoitusomaisuus ja lyhytaikaiset velat ovat samansuuruiset. Boströmin osalta quick ratio -tunnuslukua voidaan pitää tyydyttävänä, sillä se on koko tarkastelujakson ollut yli 0,5. Yritystutkimus-neuvottelukunnan luokituksen mukaan 0,5 – 1 on tyydyttävä taso.

5.5 Rahoituksen riittävyys

Rahavirran riittävyyden minimivaatimus on se, että liiketoiminnan rahavirta on positiivinen. Kun liiketoiminnan rahavirrasta vähennetään investoinnin, jäljelle jäävä rahavirta jää lainojen maksuun, laajentamiseen sijoituksiin, osingon jakoon jne. Pitkäaikaiset luotot on otettu tulevia rahavirtoja vastaan. Lainojen hoitokate mittaa pitkäaikaisten lainojen lyhennysten ja korkojen maksujen riittävyyttä. Tunnusluku saadaan, kun rahoitustulokseen lisätään rahoituskulut ja saatu luku jaetaan rahoituskulujen ja pitkäaikaisten lainojen summalla. (Salmi. 2006, 209 - 210.) Boströmin lainojen hoitokate on koko tarkastelujakson ajan ollut alle 1, joten se on huono. Parhaimmillaan tunnusluku oli tilikaudella 2004 jolloin se sai arvon 0,8. Trendi on ollut laskeva, mutta tilikausi 2008 antaa toiveita siitä, että uusia lainoja ei tarvita vaan tulevat investoinnit saadaan rahoitettua tulorahoituksella ja tätä myöten lainojen hoitokate saadaan vähitellen paranemaan.

TAULUKKO 9. Lainojen hoitokate

5.6 Toiminnan tehokkuus

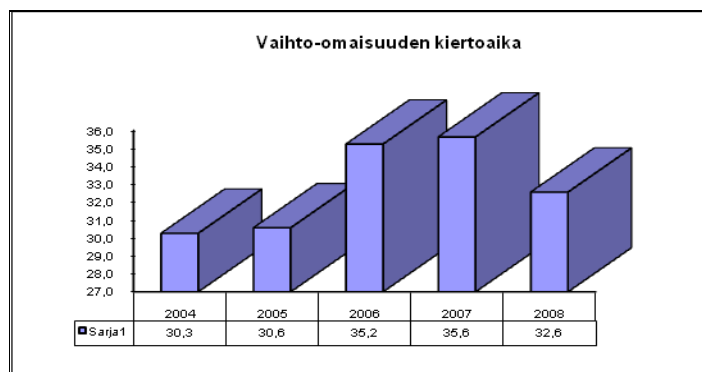
Leipomo Boströmin palveluksessa 2008 oli 29 henkilöä, jossa vähennystä edelliseen vuoteen oli 1 henkilöä. Yhtiön myynnin tehokkuus on kasvanut vuodesta 2006 alkaen; liikevaihto per henkilö tilikaudella 2008 oli 150 083 euroa. Yhtiön jalostusarvo viime tilikaudella oli vajaat 1,5 milj. euroa, jossa kasvua edelliseen vuoteen oli 11,1 %. Jalostusarvo/henkilöstökulut on pysynyt koko tarkastelujakson tasaisena. Viime tilikauden tunnusluku oli 1,5.

Yhtiön vuoden 2008 myyntisaamisten kiertoaika oli keskimäärin 29,9 päivää, edellisenä vuonna se oli 28,4. Myyntisaamisten ja muitten saamisten määrä tilivuonna 2008 oli 417 826 euroa, edellisenä vuonna saamisia oli 319 420 euroa. Saamisten kasvu oli 30,8 %.

Ostovelkojen maksatuksessa on ollut jonkin verran muutoksia. Boströmin ostovelkojen kiertoaika tilivuonna 2008 oli 52,4 päivää; edellisenä vuonna kiertoaika oli 39,2 päivää. Ostovelkojen ja muitten velkojen määrä viime vuonna oli 489 242 euroa, edellisenä vuonna niitä oli 389 314 euroa. Kasvua edelliseen vuoteen oli 25,7 %.

Varastojen kiertoaika mittaa yrityksen varastoihin sitoutunutta pääomaa. Boströmin varastojen kiertoaika on kasvanut 5,3 pv vuodesta 2004 vuoteen 2007. Vuoden 2008 aikana varaston kiertoon on kiinnitetty erityistä huomiota ja tuloksia on saatu aikaan. Varastojen suuruus johtuu pääosin pakkausvarastosta. Pakkausmateriaalin pitkän toimitusajan takia erän suuruus on suuri. Ostamalla suuria eriä on tarvikkeen yksikköhinta saatu alas.

TAULUKKO 10. Vaihto-omaisuuden kiertoaika

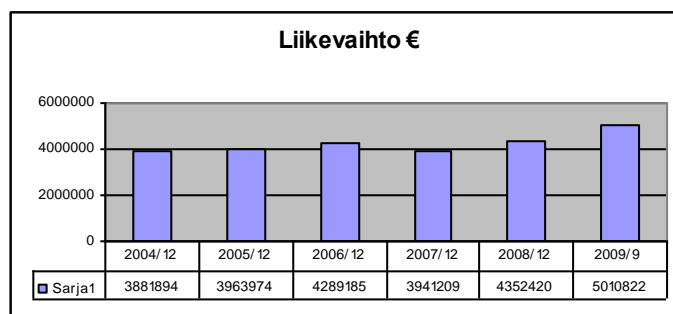
6. TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

6.1 Vuoden 2009 alkuvuoden toteutuma ja ennuste vuodelle 2010

Vuoden 2008 tilinpäätöksen toimintakertomuksessa toimitusjohtaja ennakoi varovasti tulevan tilikauden tuloksen ylittävän kuluneen vuoden tuloksen. Tarkkoja kasvuprosentteja ei voitu antaa koko maan taloutta synkistävän talouslaman takia. Liikevaihdon ennakoitiin kuitenkin kasvavan viennin kasvun myötä kotimaan markkinoiden myynnin pysyessä ennallaan.

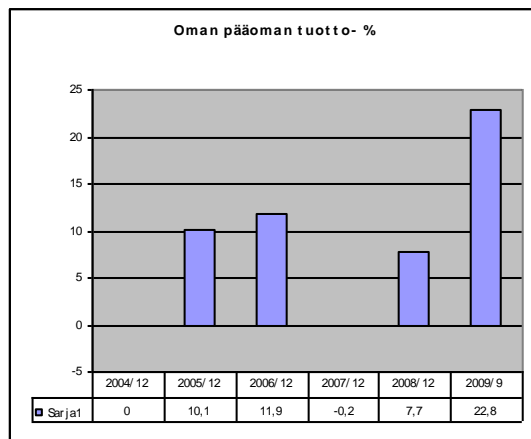
Tuloslaskelman 30.9.2009 perusteella voidaan arvioida liikevaihdon kasvavan reilu 15 %. Euromääräinen liikevaihto olisi tämän perusteella reilu 5 milj. euroa. Syksy ja joulunaika ovat yleensä myynnin osalta vuoden hiljaisinta aikaa ja tuo jakso tulee hieman verottamaan kasvulukemia. Arvonlisäveron lasku 1.10.2009 17 prosentista 12 prosenttiin toivotaan kasvattavan elintarvikkeiden kulutusta.

TAULUKKO 11. Ennuste liikevaihdon kehittymisestä

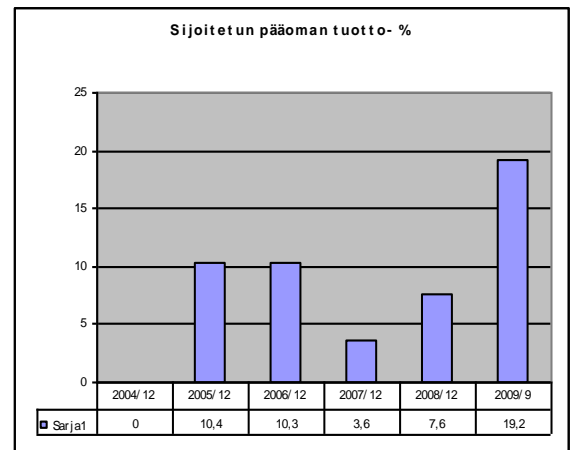

Toiminnan kannattavuutta osoittava käyttökate kohonnee reiluun 16,5 %:iin, joka merkitsee 4,7 prosenttiyksikön kasvua edelliseen vuoteen. Euromääräinen käyttökate tulee olemaan reilu 480 tuhatta euroa. Liikevoiton arvioidaan kasvavan reiluun 11 prosenttiin. Boströmin oman pääoman tuotto prosentti on ollut aikaisempina vuosina tyydyttävällä tasolla, mutta vuoden 2009 oman pääoman tuotto prosenttin odotetaan kasvavan 22,8 prosenttiin. Sijoitettu pääoman tuotto prosentti kipuaa reiluun 19 prosenttiin, kun se parina edellisinä vuosina on jäänyt alle 10 prosenttiin.

TAULUKKO 12. Oman pääomantuotto -%

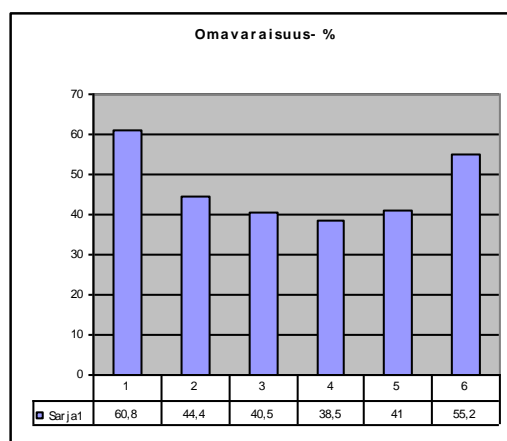

TAULUKKO 13. Sijoitetun p-o tuotto -%

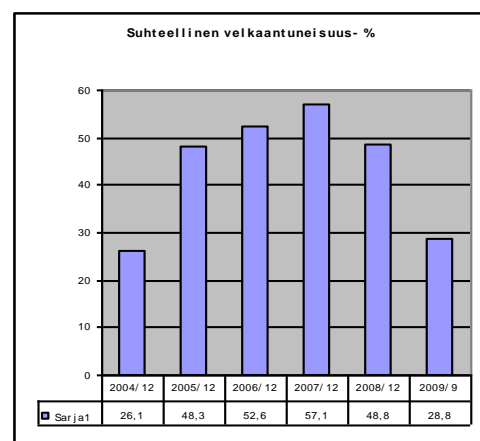

Vakavaraisuutta mittaava omavaraisuus- %:n odotetaan nousevan reiluun 55 prosenttiin ja se on Yritystutkimusneuvottelukunnan mukaan hyvä taso. Myös suhteellista velkaantuneisuutta osoittava tunnusluku osoittaa kohentumista. Vuoden 2009 tunnusluku on vajaa 29 % ja se lähenee vuoden 2004 tasoa, jolloin yritys ei ollut vielä aloittanut toiminnan kehittämistä ja investointeja.

TAULUKKO 14. Omavaraisuusaste

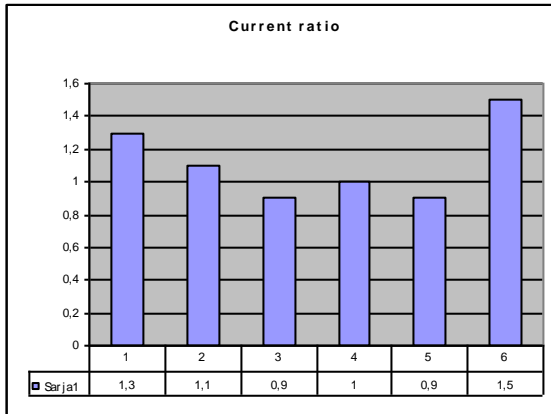

TAULUKKO 15. Suhteellinen velkaantuneisuus

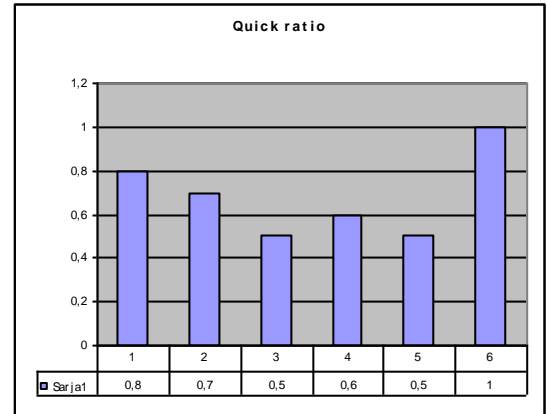

Maksuvalmiutta kuvaava Current ratio tunnusluku arvioidaan saavan arvon 1,5. Näin tyydyttävälle tasolla on päästy viimeksi tilikaudella 2004, jolloin tunnusluku oli 1. Myös Quick ratio tunnusluvun arvioidaan nousevan tyydyttävälle tasolle ja saavan arvon 1.

TAULUKKO 16. Current ratio

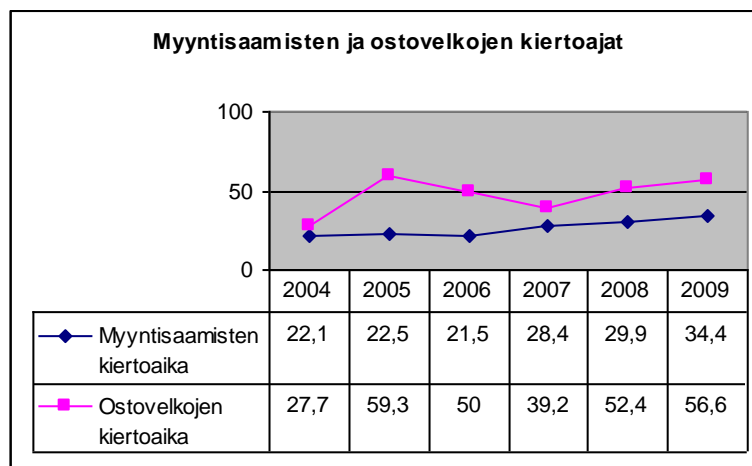

TAULUKKO 17. Quick ratio

Sekä myyntisaamisten että ostovelkojen kiertoaajat kasvavat entisestään. Tilikaudella 2009 myyntisaamiset kiertävät lähes 35 päivää ja ostovelat 57 päivää.

TAULUKKO 18. Myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertoaajat

6.2 Vuoden 2010 ennuste

Liikevaihdon ennustetaan kasvavan vuoden 2009 liikevaihdosta noin 10 %. Liikevaihdon 10 %:n kasvulla kipuaa liikevaihto noin 5,5 miljoonaan euroon. Materiaalihinnat ja palkkakulut nousevat 3 –5 %. Keskittämällä tuotantoa niin, että valmistetaan vain tuotteita, joilla on hyvä menekki ja jättämällä huonosti kiertävät tuotteet pois valikoimasta, käyttökateen arvioidaan nousevan noin 18 %:iin. Euromääräinen kate olisi näillä arvioilla vajaa 1 miljoonaa. Nettotulokseksi arvioidaan saatavan reilu 0,5 miljoonaa euroa ja se on lähes 10 % liikevaihdosta. Tilikaudella 2010 tehtänee 100 – 150 tuhannen euron investointi,

jolla on tarkoitus nykyaikaistaa ja kehittää pakkaustoimintoja. Nämä tullaan rahoittamaan tulorahoituksella.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tilinpäätös on tärkeä informaatiokanava monille yrityksen sidosryhmille. Kirjanpitolait ja asetukset säätelevät tilinpäätöksen sisältöä, mutta ne eivät sulje kokonaan erilaisia käsittelytapoja tuloslaskelman ja taseen erille. Tämän takia vertailukelpoisen kuvan saamiseksi tilinpäätös oikaistaan. Oikaistu tilinpäätös antaa mahdollisuuden seurata yrityksen kehitystä vuosittain ja vertailla yrityksiä toimialaraporteista saadun tiedon avulla.

Tilinpäätös kertoo paljon yrityksestä, tuloslaskelman ja taseen rakenteet ovat hyvät ja voittoprosentit kertovat paljon yrityksen kyvystä saavuttaa taloudellisia tavoitteita. Pääomarakenteen tarkastelu on työläämpää. Vaikka omavaraisuusaste olisikin hyvä, niin suhteellinen velkaantuneisuus kertoo yrityksen ongelmista tuottojen riittävydestä lainojen lyhentämiseksi. Myös lainojen hoitokate ja korkojen hoitokate kertovat yrityksen kyvystä suoriutua lainojen ja korkojen maksusta. Yritystä analysoitaessa voidaan yritystä arvioida sekä omistajan että myyjän näkökulmasta. Ostajan näkökulmasta arvioinnin tarkoituksena on määrittää maksimihinta, joka yrityksestä kannattaa maksaa ja myyjän näkökulmasta minimihinta, jolla yrityksestä kannatta luopua.

Yrityksen arvoa määriteltäessä analysoidaan mm. yrityksen liiketoimintaa, organisaatiota, tuotantoprosesseja, kilpailijoita. Talouden analyysissä käydään läpi kannattavuus, rahavirrat, rahoitus ja kasvunäkymät. Kannattavuuden arvioinnin tehtävänä on selvittää kannattavuuden riittävyttä yrityksen tarpeisiin. Pääoman tuottotarkastelussa keskitytään selvittämään yrityksen kykyä käyttää sen haltuun uskottua pääomaa. Rahoituksellista asemaa selvitetessä arvioidaan vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Tärkeintä yrityksen arvon määrittämisessä on selvittää yrityksen kyky ylläpitää ja kehittää toiminnan rahavirtaa eli siihen miten liiketoiminnalla saadaan rahavaroja ja miten rahat saadaan riittämään toiminnan ylläpitoon ja tyydyttämään pääoman sijoittajien tarpeet.

LÄHTEET

Painettu kirja

Jyrkkiö, Esa & Riistamo, Veijo 2006. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. 18.-19. painos. WSOY

Kallunki & Kytönen 2007. Uusi tilinpäätösanalyysi. 6. Painos. Talentum Media Oy

Leppiniemi, Jarmo & Leppiniemi Raili 2006. Tilinpäätöksen tulkinta. 4. uudistettu painos. Wsoy.

Niskanen, Jyrki & Niskanen, Mervi 2003. Tilinpäätösanalyysi. Edite Prima Oy. Helsinki

Tomperi, Soile 2006. Kehittyvä kirjanpito. Edite Prima Oy

Tomperi, Soile 2007. Yritysvero ja tilinpäätöksen suunnittelu. 22., uudistettu painos. WSOY Oppimateriaalit Oy

Salmi, Ilari 2006. Mitä tilinpäätös kertoo. 4., uudistettu painos. Edita Publishing Oy

Wöltje, Jörg 2005. Yrityksen laskentakaavat ja tunnusluvut. Rastor Oy. Helsinki

Yritystutkimusneuvottelukunta 2005. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 8., korjattu laitos. Tammer-Paino, Tampere

Lait ja asetukset

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339

Sähköinen julkaisu

Balance consulting. Tunnuslukujen tulkintaohjeet. Tunnusluvut mittauskohteittain.

Saatavissa: <http://www.balanceconsulting.fi/palvelu>. Luettu 13.10.2009

Leipomoteollisuus. Toimialaraportti. Saatavissa:<http://www.toimialaraportit.fi>. Luettu 30.10.2009

Painamattomat lähteet

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336. Saatavissa:<http://www.finlex.fi>

Kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339. Saatavissa: <http://www.finlex.fi>

Oikaistu tuloslaskelma

LIITE 1

LIKEVAIHTO

Liiketoiminnan muut tuotot

LIKETOIMINNAN TUOTOT YHTEENSÄ

Aine- ja tarvikekäyttö

Ulkopuoliset palvelut

Henkilöstökulut

Laskennallinen palkkakorjaus

Liiketoiminnan muut kulut

Valmisteveraston lisäys/vähennys

KÄYTTÖKATE

Suunnitelman mukaiset poistot

Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä

Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset

LIKETULOS

Tuotot osuuksista ja muista sijoituksista

Muut korko- ja rahoitustuotot

Korkokulut ja muut rahoituskulut

Kurssierot

Sijoitusten ja rahoitusarvopapereiden arvonalentumiset

Välittömät verot

NETTOTULOS

Satunnaiset tuotot

Satunnaiset kulut

KOKONAISTULOS

Poistoeron lisäys/vähennys

Vapaaehtoisten varausten lisäys/vähennys

Laskennallinen palkkakorjaus

Muut tuloksen oikaisut

TILIKAUDEN TULOS

PYSYVÄT VASTAAVAT

Liikearvo
Aineettomat oikeudet
Muut aineettomat hyödykkeet
Aineettomat hyödykkeet yhteensä

Maa- ja vesialueet
Rakennukset ja rakennelmat
Koneet ja kalusto
Muut aineelliset hyödykkeet yhteensä
Aineelliset hyödykkeet yhteensä

Sisäiset osakkeet ja osuudet
Muut osakkeet ja osuudet
Sisäiset saamiset
Muut saamiset ja sijoitukset
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset yhteensä

Leasingvastuukanta

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Aineet ja tarvikkeet
Keskeneräiset tuotteet
Valmiit tuotteet
Muu vaihto-omaisuus
Vaihto-omaisuus yhteensä

Myyntisaamiset
Sisäiset myyntisaamiset
Muut sisäiset saamiset
Muut saamiset
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä

Rahat ja rahoitusarvopaperit

Vastaavaa yhteensä

OMA PÄÄOMA

Osake- tai muu peruspääoma

Ylikurssi- ja arvonkorotusrahasto

Muut rahastot

Kertyneet voittovarot

Tilikauden tulos

Pääomalainat

Taseen pääoma yhteensä

Poistoero

Vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja varaukset yhteensä

Oman pääoman oikaisut

Oikaistu pääoma yhteensä

VIERAS PÄÄOMA

Lainat rahoituslaitoksilta

Eläkelainat

Saadut ennakot

Sisäiset velat

Muut pitkäaikaiset velat

Pitkäaikainen vieras pääoman yhteensä

Laskennallinen verovelka

Pakolliset varaukset

Leasingvastuukanta

Korolliset lyhytaikaiset velat

Saadut ennakot

Ostovelat

Sisäiset ostovelat

Muut sisäiset velat

Muut korottomat lyhytaikaiset velat

Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä

Oikaistu vieras pääoma yhteensä

Vastattavaa yhteensä

Käyttökate ja käyttökateprosentti

+liiketulos	100 x käyttökate
+ poistot ja arvonalentumiset	_____
	liikevaihto

Myyntikate- ja käyttökate-termit eivät nykyään enää esiinny virallisessa tuloslaskelmakaavassa. Kirjanpitolautakunnan (KILA) yleisohje jopa kieltää niiden käytön virallisessa tuloslaskelmassa. Ylläesitetty käyttökateen laskutapa lähtee liikkeelle liiketuloksesta, joka on virallisen tuloslaskelmakaavan ensimmäinen välisumma.

KÄYTTÖKATEPROSENTIN VAIHTELUVÄLEJÄ		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
kauppa	palvelu	teollisuus
2 – 10 %	5 – 15 %	10 – 25 %

Liiketulos ja liiketulosprosentti

+ liiketulos	100 x liiketulos

	liikevaihto

Liiketulos mittaa yrityksen varsinaisen toiminnan tulosta ennen rahoituskuluja ja veroja. Liiketulos on ensimmäinen välisumma virallisessa tuloslaskelmakaavassa, josta sen laskuasetelma saadaan suoraan. Tilinpäätösanalyysissä voidaan tuloslaskelmassa kuitenkin joutua tekemään uudelleenryhmittelyjä tai oikaisuja, jotka vaikuttavat liiketuloksen määrään.

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tydyttävä	heikko
yli 10 %	5 – 10 %	alle 5 %

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti

$$100 \times \text{NORM} \times (\text{nettotulos} + \text{rahoituskulut} + \text{verot})$$

sijoitettu pääoma keskimäärin

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti on yksi tärkeimmistä tilinpäätösanalyysin tuottamista tunnusluvuista. Se mittaa suhteellista kannattavuutta eli sitä tuottoa, joka on saatu yritykseen sijoitetulle korkoa tai muuta tuottoa vaativalle pääomalle. Tuottotason tulisi olla vähintään yrityksen vieraan pääoman käytöstä maksaman korvauksen suuruinen. Sijoitettuun pääomaan kuuluvat omat varat ja korolliset velat. Sijoitettu pääoma lasketaan tunnuslukuun tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

Oman pääoman tuottoprosentti

$$100 \times \text{NORM} \times \text{nettotulos}$$

omat varat keskimäärin

Oman pääoman tuottoprosentti kuvaa yrityksen kykyä huolehtia omistajien yritykseen sijoittamista pääomista. Tuottotasovaatimus määräytyy pitkälti omistajien asettamien tavoitteiden mukaisesti, joihin tavoitteisiin sijoituksen riskisyys osaltaan vaikuttaa. Tuottotason alaraja

määritellään yleensä markkinoilta saatavan riskittömän sijoituksen tuoton perusteella. Omat varat lasketaan tunnuslukuun tilikauden alun ja lopun keskiarvona.

Nettotulos ja nettotulosprosentti

+liiketulos + rahoitustuotot - rahoituskulut - välittömät verot	100 x nettotulos <hr style="width: 50%; margin: 5px auto;"/> liikevaihto
--	---

Nettotulostermiä ei esiinny virallisessa tuloslaskelmakaavassa, mutta se on tärkein tulokate tilinpäätösanalyysissä. Nettotulos mittaa varsinaisen toiminnan tulosta. Positiivinen nettotulos kertoo, että yritys on pystynyt selviytymään varsinaisen liiketoimintansa tuotoilla rahoitusku- luista sekä käyttöpääoman kasvun ja investointien omarahoitusosuudesta. Kumulatiivisen nettotuloksen tulee olla positiivinen, jotta yrityksen toimintaa voidaan pitää kannattavana.

Omavaraisuusaste

100 x omat varat

omat varat + muut velat paitsi ennakkomaksut

Omavaraisuusaste mittaa yrityksen vakavaraisuutta, tappion sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäimellä. Omat varat muodostavat puskurin tappioita varten.

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tydyttävä	heikko
yli 40 %	20 – 40 %	alle 20 %

Suhteellinen velkaantuneisuus

100 x muut oikaistun taseen velat paitsi ennakkomaksut

NORM x liikevaihto

Suhteellinen velkaantuneisuus mittaa velkaantuneisuuden suhdetta toiminnan laajuuteen ja saattaa joskus yritysvertailuissa olla omavaraisuusastetta ja gearingia käyttökelpoisempi mittari. Tunnuslukua voidaan kuitenkin vertailla vain saman toimialan yritysten kesken.

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tydyttävä	heikko
alle 40 %	40 – 80 %	yli 80 %

(net) Gearing (nettovelkaantumisaste)

100 x korolliset velat - likvidit rahavarat

omat varat

Gearing mittaa yrityksen vakavaraisuutta tai kääntäen, velkaantuneisuutta. Tunnuslukua on ollut kansainvälisissä vertailuissa omavaraisuusastetta yleisemmin käytetty. Suomessakin gearingin käyttö on viime vuosina selvästi yleistynyt. Tunnusluku mittaa sitä, kuinka lainanantajien korollista vierasta pääomaa on sijoitettu yritykseen suhteessa omistajien sijoituksiin. Yllä esitetty gearingin laskutapa pohjautuu korollisiin nettovelkoihin. Näin lasketusta tunnusluvusta käytetään yleensä myös nimitystä "net gearing". Tunnusluku on tapana laskea myös niin, että likvidejä rahavaroja ei vähennetä tunnusluvun osoittajassa. Näin lasketun tunnusluvun yhteydessä on selvintä käyttää termiä "gearing".

Current ratio

vaihto-omaisuus + rahoitusomaisuus

lyhytaikainen vieras pääoma

Current ratio -suhdeluku mittaa tilinpäätöshetken rahoituspuskuria. Tunnusluvussa sekä vaihto-omaisuus että rahoitusomaisuus ajatellaan realisoitaviksi lyhytaikaisista velvoitteista selviämiseksi. Tunnuslukua voidaan parhaiten vertailla vain saman toimialan yritysten kesken, mutta se sopii quic ratio-suhdelukua paremmin myös eri toimialojen yritysten vertailuihin.

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tydyttävä	heikko
yli 2	1 - 2	alle 1

Quick ratio (acid test) (happotesti)

rahoitusomaisuus ilman osatuloutuksen saamisia

lyhytaikaiset velat ilman ennakkomaksuja

Quick ratio -suhdeluku mittaa current ratio tapaan tilinpäätöshetken rahoituspuskuria.

Tunnusluvussa rahoitusomaisuus ajatellaan realisoitavaksi lyhytaikaisista velvoitteista selviämiseksi. Kun tunnusluku saa arvon yksi, rahoitusomaisuus ja lyhytaikaiset velat ovat samansuuruiset. Tunnuslukua voidaan vertailla vain saman toimialan yritysten kesken.

LUOKITUSASTEIKKO		
Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN)		
hyvä	tydyttävä	heikko
yli 1	0,5 - 1	alle 0,5

Nettokäyttöpääoma- ja nettokäyttöpääomaprosentti

Vaihto-omaisuus + rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus – lyhytaikainen vieras pääoma	100 x nettokäyttöpääoma NORM x liikevaihto
---	--

Nettokäyttöpääoma ilmaisee pitkäaikaisella vieraalla pääomalla ja omalla pääomalla rahoitettavan rahoitus- ja vaihto-omaisuuden määrän. Tunnuslukua voidaan vertailla vain saman toimialan yritysten kesken.

Myyntisaamisten kiertoaika, päiviä

$$365 \times \text{myyntisaamiset}$$

$$\text{NORM} \times \text{liikevaihto}$$

Myyntisaamisten kiertoaika ilmoittaa kuinka monta päivää liikevaihto on keskimäärin saamisina, ennen kuin se saadaan rahana yrityksen kassaan. Tunnuslukua voidaan vertailla vain saman toimialan yritysten kesken.

Ostovelkojen kiertoaika, päiviä

$$365 \times \text{ostovelat}$$

$$\text{NORM} \times (\text{aineostot} + \text{ulkopuoliset palvelut})$$

Ostovelkojen kiertoaika mittaa keskimääräistä maksuaikaa, joka yritykseltä kuluu ostovelkojensa maksamiseen. Samalla se kuvaa tavarantoimittajien osuutta yrityksen ostojen rahoittamisessa. Tunnuslukua voidaan vertailla vain saman toimialan yritysten kesken.